

TARTU 2030

SISUKORD

SISSEJUHATUS	2
A. Mis on Tartu 2030?	2
B. Kellele on Tartu 2030 mõeldud?	2
C. Kes on initsiaatorid Tartu 2030 väljatöötamisel?	2
D. Kuidas Tartu 2030 on üles ehitatud?	3
E. Kuidas Tartu 2030 ellu viiakse?	3
1. Tartu lähtepositsioon 21. sajandi alguses	3
1.1. Tartu – linn kultuuride ristteel	3
1.1.1. Poliitiline kontekst: suletud linnast avatud regioonikeskuseks Euroopa Liidu ja NATO idapiiril	4
1.1.2. Geograafiline asend: tuntud ja tundlik	4
1.2. Tartu – Emajõe Ateena	4
1.2.1. Kus oled, Tarbatu-Jurjev-Dorpat-Tartu?	4
1.2.2. Tartu – alma mater Estoniae	5
1.2.3. Tartu majandus – vana ja uus koos	6
1.2.4. Tartu – Eesti ja Euroopa kultuurilinn	6
2. Tuleviku väljakutsed tartlastele	8
2.1. Kahanev rahvaarv ja vananev rahvastik	8
2.2. Teadmistepõhine majandus ja tehnoloogiate üleilmne võidukäik	9
2.3. Tähtsustub keskkonnasäästlik mõtteviis	10
2.4. Tugevneb kodanikuühiskond	10
2.5. Rohkem aega eneseteostuseks ja reisimiseks	10
2.6. Planeerimistegevus muutub linnastupõhiseks	11
3. Visioon Tartu 2030 – tegusate, loovate ja õnnelike inimeste linn	11
4. Visiooni Tartu 2030 kujundavad tingimused	12
4.1. Tartu linnaelu korraldust kandvad väärtused	12
4.2. Muutused algavad mõttelaadist	12
5. Linna arengu strateegilise kavandamise mudel	13
6. Tartu 2030 allvisioonid, eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	14
6.1. Tartu on teadmuslinn	14
6.1.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	15
6.2. Tartu on ettevõtluslinn	16
6.2.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	17
6.3. Tartu on modernse elukeskkonnaga linn	18
6.3.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	19
6.4. Tartu on hooliv linn	21
6.4.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	21
6.5. Tartu on loov linn	22
6.5.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad	24
7. Tartu 2030 elluviimine	25
LISAD	
1. Kasutatud kirjandus	27
2. Arendustöö regionaalne jaotus	29
3. Arendustöö institutsionaalne jaotus	30

SISSEJUHATUS

Linn on kui elav organism, mis iseendaks jäädes pidevalt muutub. Iga elukaare punkt sisaldab väljakutseid ja valikuid. Kuidas neile vastata, millist rada minna, et linn areneks jätkusuutlikult ja tasakaalus? Targad valikud aitavad muutustes toime tulla ja edasi liikuda – teha õigeid asju õiges järjekorras ja õigel ajal.

A. Mis on Tartu 2030?

Tartu 2030 on linnajuhtimise strateegiline alusdokument, ehitamaks praegustele ja tulevastele tartlastele parem tulevik. Hea valitsemine eeldab jagatud linnavisiooni. Visiooni ajahorisont on 25 aastat. Dokument määratleb tegevused, mis tagavad Tartu konkurentsivõime. Periooditi tuleb strateegiat üle vaadata ja ajakohastada. Visioon Tartu 2030 on alus jätkuvalle laiapõhjalisele dialoogile linna arengu teemadel.

B. Kellele on Tartu 2030 mõeldud?

Tartu 2030 on koostööplatvorm ja tegevusjuhis ennekõike Tartu Linnavolikogu ja Linnavalitsuse praeguste ja järgmiste koosseisude liikmeile, samuti kõigile teistele Tartu heast käekäigust huvitatuile. Tartu 2030 annab hea aluse läbirääkimisteks riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, erainvestorite ja ettevõtjate ning mittetulundusühendustega. Üheskoos leitakse parimad ideed Tartu jätkusuutlikkuse toetamiseks ja konkurentsieeliste loomiseks ning kavandatakse ressursside kasutus nende elluviimiseks.

C. Kes on initsiaatorid Tartu 2030 väljatöötamisel?

Töö eestvedajad on Tartu Linnavolikogu ja –valitsus. Tartu Linnavolikogu otsus nr 402 17. märtsist 2005 „Tartu linna arengustrateegia Tartu 2030“ koostamise algatamine“ seadis suuna jätkata linna strateegilist planeerimist. Tegemist on 1999. aastal kinnitatud dokumendi „Arengustrateegia Tartu 2012“ edasiarendusega. Uus tegevusjuhis sündis olukorra analüüsi ja paljude linna juhtimisdokumentide läbitöötamise põhjal. Nende hulka kuuluvad Tartu linna üldplaneering ja arengukava, linnaelu käsitlevad valdkondlikud arengukavad ja –strateegiad, Agenda 21, Tartu maakonna arengustrateegia 2014. Visiooni kujundamisel võeti arvesse riigi olulisemaid strateegilisi dokumente, mille hulka kuuluvad „Säästev Eesti 21“, üleriigiline planeering „Eesti 2010“, „Teadmispõhine Eesti“, ühiskondlik lepe jt. Samuti tutvuti Tartuga sarnaste ja eeskujuks olevate Uppsala, Lundi, Oulu ja teiste linnade strateegiliste arengudokumentide koostamise praktikaga.

Tartu 2030 koostamist koordineeris Tartu Linnavalitsuse liikmetest ja volikogu fraktsioonide esindajatest moodustatud juhtrühm, mida vedas abilinnapea Anto Ili. Protsess järgis konsultatsiooni- ja koolituskeskuse Geomedia meetodikat, dokumendi kokkupanekut nõustas konsultant Rivo Noorkõiv. Töösse haarati üheksa teemagruppi: haridus, teadus ja innovatsioon, sotsiaahoolekanne ja tervishoid, kultuur, ettevõtlus ja tööhõive, transpordi infrastruktuur, linnamajandus, jätkusuutlik looduskeskkonna ja linnaruumi kasutamine, mainekujundus ja

koostöösuhted. Tartu 2030 koostamises osalesid poliitikud, spetsialistid, ametnikud, teadlased, ettevõtjad, mittetulundussektori esindajad – laiapõhjaline huvikond tartlastest ja Tartu heast käekäigust hoolijatest. Osavõtjate nimekiri on esitatud lisas 4. Dokumendi põhiseisukohti arutati 2005. aasta septembris visioonikonverentsil Tartu 2030, kus osales üle 300 inimese, kes esindasid enam kui 40 organisatsiooni. Oma arvamusi Tartu tuleviku kohta sai esitada Tartu linna kodulehel ja konverentsi töötubades, mille materjalid on kättesaadavad Tartu Linnavalitsuses. Esitatud ideed ja tagasiside on leidnud arvestamist dokumendi lõppversiooni viimistlemisel.

D. Kuidas Tartu 2030 on üles ehitatud?

Tartu 2030 koosneb seitsmest osast. Töö esimeses osas on toodud Tartu lähtepositsioon teadmispõhise ühiskonna poole liikumas riigis. Ennekõike otsitakse vastuseid küsimusele, milline on Tartu potentsiaal tuleviku Eesti kujundamises. Teises osas käsitletakse Tartu ees seisvaid väljakutseid ja võimalusi neile vastamiseks. Kolmandas ja neljandas osas joonistub Tartu tulevikuvision aastaks 2030, selle saavutamise eeldused ja tegevuste loogika. Viendas ja kuuendas osas keskendutakse Tartu tulevikupildi detailsemale avamisele, oluliste eesmärkide seadmisele ja strateegiliste tegevussuundade määratlemisele. Seitsmendas osas esitatakse strateegia rakendamise võimalused. Töö lõpus on ülevaade olulisematest kasutatud materjalidest ja lisad.

E. Kuidas Tartu 2030 ellu viiakse?

Strateegia Tartu 2030 alusel koostatakse linna arengukava aastateks 2007–2013 ja järgmised arengukavad, linna valdkondlikud arengukavad ning planeeringud. Arengukavad lähtuvad linna eelarve tulubaasi pikaajalisest prognoosist. Linnaeelarve iga-aastaselt koostamisel ja projektide kaudu lisavahendite hankimisel tuleb pidada silmas dokumendis esitatud strateegilisi suuniseid linna looduskeskkonna, majanduse, sotsiaal- ja kultuurivaldkonna ning linnaruumi arenduse kohta.

1. Tartu lähtepositsioon 21. sajandi alguses

1.1. Tartu – linn kultuuride ristteel

Tartu – tuhandeaastane kaubalinn, vaimuliku ja kultuurielu ning halduskeskus – on teinud endale nime loomingulise ja akadeemilise vaimsuse kandjana. Inimeste suhtlusring hakkas hoogsamalt laienema ülikooli asutamise ja edenemisega. Vene ja baltisaksa kultuuritaust hakkas üha enam rikastuma Põhjamaade ja Lääne-Euroopa ideede ja kultuuridega olustikus, mida omalt poolt kujundas kohalik maarahvas. Tänapäeval ulatuvad tartlaste suhtlusvõrgustikud kõigi kontinentideni.

Linna rikkalikust aja- ja kultuuriloost on pärit sümbolid Tartu kui Hansalinn, Liivimaa keskus, ülikoolilinn, laulupeo sünnipaik, eesti rahvusliku ärkamise häll. Need on vaid mõned märksõnad, mis vormivad meie kujutluspilti Tartust. Taolisel ajaloolisel põhjal ja loomingulises miljöös on sündinud unikaalne kultuurimärk – Tartu vaim. Tartu vaimu tunnetamiseks on vaja kogeda *alma materi* akadeemilist vaimsust, kevadise Toomemäe noorusvärskust, Emajõe rahu, Vanemuise, festivalide,

muuseumide-näituste loomingulist õhustikku, aga ka ajalooliste linnaosade aguliromantikast.

Ülalloetletud ajastumärkide sisu on inimesed oma püüdluste ja unistustega. Enne meid ja meie ajal. Tartu on ennekõike tartlased. Ja Tartu vaim. Põlised tartlased ja ajuti siin viibijad, kõik kes tunnevad end tartlastena, emakeelest ja kultuuritaustast olenemata.

1.1.1. Poliitiline kontekst: suletud linnast avatud regioonikeskuseks Euroopa Liidu ja NATO idapiiril

Eesti iseseisvuse taastamisega 1990ndate aastate algul vabanes Tartu nõukogude perioodi salastatud linna painest, suletusest ja vaimsest surutisest. Lõpetati aastakümneid kestnud, peamiselt N Liidu sõjatööstuse tellimustele orienteeritud tehaste eelisarendamine linnas. Valdavalt idapoolsed välissidemed asendusid Euroopa-suunalistega. Eriti tugevnes sotsiaalne ja majanduslik integratsioon Põhjamaadega. Tähelepanu keskendus taas inimkesksusele ja teistele euroopalikele väärtustele. Läbimurdeks riikliku iseseisvuse kindlustamise teel sai Eesti vastuvõtmine Euroopa Liidu ja NATO liikmeks. Nii sai Eesti idapiirist Euroopa Liidu idapiir ja see võimaldab Tartul toimida Euroopa Liidu pilootpiirkonnana, väärtustades Euroopa Liidu naabrussuhteid Venemaaga. Uues staatuses on Tartul head eeldused olla teenäitajaks Eesti ühiskonna moderniseerimisel, mis põhineb inimeste vabal tahtel ja vastutustundel, teadmistel ja koostegevusel globaalses võrgustikus. Regioonikeskuse rajajaid roll eeldab arusaamist, et edaspidi tuleb saada hakkama üleilmses konkurentsisis ja ressursse säästvalt kasutades.

1.1.2. Geograafiline asend: tuntud ja tundlik

Tartu asetseb sotsiaal-majandusliku ruumi piiril, kus ühele poole jäävad kõrge elatustasemega Põhjamaad ning teisele poole Venemaa. Kultuuriruumis on valitsev euroopalik elu- ja mõttelaad.

Balti riikide pealinnadest Tallinnast ja Riiast on Tartu võrdselt umbes 200 kilomeetri kaugusel. Alla 100 kilomeetri on idapiirini, mille taga Tartule lähemad suured Loode-Venemaa linnad on Pihkva ja Novgorod. Igapäevaste teenuste osutamisel toimivad Tartu tagamaana lisaks oma maakonnale veel Jõgevamaa, Põlvamaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa, kaudselt ka Põhja-Läti. Tartu vahetul tagamaal elab veidi üle 350 tuhande inimese, kes moodustavad arvestatava intellektuaalse, majandusliku ja kultuurilise potentsiaali Tartu arenguks.

1.2. Tartu – Emajõe Ateena

1.2.1. Kus oled, Tarbatu-Jurjev-Dorpat-Tartu?

21. sajandi alguses on Tartu oma saja tuhande elanikuga rahvaarvult teine linn ja Lõuna-Eesti regioonikeskus, mis etendab olulist rolli vaimu ja võimu tasakaalustamisel Eestis. Tartus elab 7,5 protsenti Eesti elanikest, tartlastest omakorda ligi neli viiendikku on eestlased. Tartu teevad eripäraseks rohked hariduslätted, mis toovad siia palju eestimaalasi ja üha enam välismaalasi veetma õppides oma noorusaega.

Tartu pindala on 38,8 ruutkilomeetrit ja linn jaguneb 17 omanäoliseks linnaosaks. Linnaruumi lõikavad kaks märkimisväärset koridori – Emajõgi ja raudteeliinid. Linna

süda on vanalinn, kus tooni annavad Tartu Ülikooli peahoone, uuenenud Raekoja plats, Rüütli tänav, Jaani kirik ja Antoniuuse kvartal. Vanalinna kõrval asub Toomemägi ajaloolise pargiga, kus asuvad restaureerimist vajavad vana anatoomikum ja UNESCO maailmapärandisse kuuluv tähetorn. Elu- ja ärihoonete kiire ehitamine Riia tänava ja Vabaduse puiestee ristmiku lähiümbruses ning Emajõe kaldaaladele on laiendanud linnakeskuse mõistet. Vanalinna ja tärkavate elamualade ning ärikeskuste ühtesidumiseks, rohevõrgustiku säilitamiseks ja transpordikoormuse hajutamiseks on vaja leida uusi lahendusi. Hinnatud elupaigana on püsinud Tammelinn ja Tähtvere. Karlova, Supilinna ja Ülejõe linnaosa alles ootavad uuenemist, mille käigus tuleb väärtustada nende unikaalne ja ehe II maailmasõja eelne puitarhitektuur. Tartu elanikerohkeimale linnaosale – nõukogude perioodil kerkinud Annelinnale sai kesklinn kättesaadavamaks, kui valmis Turusild. Taas on suurenenud kaubanduslik aktiivsus kesklinnas.

Olulised arengud on toimunud Tartu linna piiril ja lähiümbruses. Viimaste aastate elamuehitus ja osa tootmise ülekandumine Tartu naaberomavalitsustesse on toonud kaasa Tartu valglinnastumise. Tartu naaberomavalitsustes elab 15,3 tuhat elanikku ja nende arv kasvab. Linnapilti kujundavad üha enam kesklinnast väljuvate magistraalteede sõlmpunktides asuvad kaubandus- ja vaba aja keskused. Linna administratiivpiiride läheduses näitavad kasvumärke mitmed tööstusala ja -pargid, millest perspektiivikaim on Raadi. Ilmselt lisandub polüfunktsionaalsele Tartu Lõunakeskusele tugev konkurent Põhjakeskuse näol Raadi piirkonnas. Tartu Linnavalitsuse eestvõttel on arendamisel kaks uut tööstusala asukohaga Ropkas ja Veerikul. Probleemseks on muutunud liiklus- ja parkimiskorraldus, jalakäijate ohutus ja toimetulek keskkonnasaastega. Tartu linnaruumi teisenemise tõttu vajavad ümbervaatomist linna transporditrukkide paiknemine ja läbilaskevõime.

Linna elamupoliitika nii Tartu sees (nt Annelinna renoveerimine) kui halduspiiridest väljaspool vajab mõtestamist. Kontrollimatu valglinnastumine jätab vähe ruumi rohevõrgustikule ja selliste maa-alade tarvis, mida linn vajab sotsiaalsete ja kultuurifunktsioonide täitmiseks.

Uus hingus on tekkimas Emajõe kasutamisel. Lodjakoja jätkuv tegevus, laevade randumispaiga rajamine Atlantise ees, puhke- ja veespordikeskuse ehitamine Anne kanali piirkonnas ja turismialased projektid nii Võrtsjärve kui Peipsi suunal soosivad Emajõe kujunemist atraktiivseks vaba aja veetmise kohaks. Loodetavasti saab lähiajal selgust ka looduskasutuse piirangute kohta Emajõe luhaalal. Ettevalmistusi on tehtud regulaarse laevaliikluse avamiseks Pihkvasse.

1.2.2. Tartu – alma mater Estoniae

Tartu on üks Eesti kasvukeskustest, mille dünaamilisus põhineb ennekõike tugeval rahvusvahelisel akadeemilisel mainel ja Tartu siseriiklikul rollil haridus-, teadus- ja meditsiinikeskusena ning rahvuskultuuri kandjana. Tartus on Eesti juhtivad kõrgkoolid Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool ning seitse teaduse tippkeskust. Tartu kõrgkoolides õpib ligi 23 000 üliõpilast ja siin töötab oluline osa eesti teadlastest ja õppejõududest.

Avalik-õigusliku ülikoolina tegutseb Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Tartu filiaal. Rakenduskõrgkoolidest asuvad Tartus Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, Tartu Tervishoiu Kõrgkool, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Lennukolledž, Mainori Majanduskooli Tartu filiaal, EKBL Kõrgem Usuteaduslik Seminar ja Tartu Teoloogia Akadeemia. Balti Kaitsekolledž on rahvusvaheline õppeasutus kõrgemate ohvitseride koolitamiseks. Tartus on Eesti ainsad kõrgemat sõjaväelist haridust, lennunduse

kõrgharidust ja rakenduslikku kunstikõrgharidust andvad koolid. SA Tartu Ülikooli Kliinikum (edaspidi Kliinikum) pakub tervishoiuteenuseid, arstide koolitust ja tegeleb uurimistööga. Teatud valdkondades on Kliinikum ainus raviteenuste osutaja Eestis.

Tartu linna munitsipaalomandis olevas Tartu Kutsehariduskeskuses õpib üle 3000 tulevase oskustöölise. Täiskasvanute koolitus kogub populaarsust, tagades ühtlasi tööturu dünaamilisuse ja töötajate valmiduse kohaneda uute tööoludega. Tartus on Eesti parim pedagoogide kaader ja tugev üldhariduskoolide võrk, mis tipneb riigieksamite tulemuste põhjal Eesti kümne parema kooli hulka kuuluvate gümnaasiumitega. Sealjuures on hea üldhariduse eesmärk rajada tugev vundament noorte tartlaste edukaks toimetulekuks edasises elus. Trendikas on koolide spetsialiseerumine.

1.2.3. Tartu majandus – vana ja uus koos

Teadus- ja arendusasutuste kõrgest kontsentratsioonist hoolimata iseloomustavad Tartut traditsioonilise majanduse ettevõtted. Siin asub Eesti juhtiv joogitehas A Le Coq Tartu Õlletehas, samuti mitmeid teisi tugevaid toiduainetetööstuse ettevõtteid, nagu AS Salvest, AS Pere Leib jt. Kiiret kasvu on näidanud puidu ja ehitusmaterjalide sektor (AS Tarmeko, AS Kodumajatehas jt), metalli- ja aparaaditööstus (AS Tarmetec, AS Tarkon jt), õmblus- ja jalatsitööstus (AS Sangar, AS Ilves-Extra, AS Samelin jt) ja trükitööstus (AS Kroonpress, AS Greif jt).

Uue majanduse valdkondadest on Tartus head tõusueeldused bio-, materjali- ja infotehnoloogia ettevõtetel. Üle poole Eesti biotehnoloogia valdkonna ettevõtetest ning 90 protsenti teadus- ja arendustegevusest toimib Tartus. Linnas on biotehnoloogia valdkonna Euroopa Liidu (edaspidi EL) teaduste tippkeskus Eesti Biokeskus ja samale sektorile suunatud tugistruktuur Tartu Biotehnoloogia Park. Kliinikumi juures tegutsevad Koepank, SA Eesti Geenivaramu ja elujõulisemad Eesti biotehnoloogia ettevõtted, nagu AS Quattromed, AS Asper Biotech jt. Selle sektori arengut toetab ka Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut. Üha enam rahvusvahelist tunnustust uute materjalide väljatöötaja ja katsetajana on võitmas TÜ Füüsika Instituut. Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektoris koguvad aina suuremat rahvusvahelist tuntuust AS Playtech, AS Regio ja OÜ Mobi Solution.

Enamik väike- ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks on peamine kohalik ja regionaalne turg. Just Tartu oma tugeva kaubanduse ja teeninduse ning paljude riigiasutustega täidab suurepäraselt Lõuna-Eesti logistika- ja halduskeskuse rolli.

1.2.4. Tartu – Eesti ja Euroopa kultuurilinn

Kultuuride vaheldumine ja segunemine on Tartule iseloomulik olnud läbi ajaloo. Linnapilti on jäänud keskaegsed Toomkiriku varemed ja Jaani kirik, tükike linnamüüri, klassitsistlik vanalinn Raekoja ja Tartu Ülikooli peahoonega, romantiline Toomemägi, Eesti esimesel iseseisvusajal sündinud Tähtvere. Neile pakub kontrasti Annelinn kui tüüpiline nõukogude industriaalne elamuala.

Tartu on Eesti rahvuskultuuri häll, ärkamisaja keskus. Siin said alguse rahvuslik ajakirjandus, laulupidude traditsioon, eesti teater ja eesti teaduskeel. Tartus töötab Eesti suurim kutseline teater Vanemuine, mis viljeleb kõiki kolme põhižanri, pakkudes nii draama-, balleti- kui ka ooperietendusi. Harrastuskultuuri ühendustest on arvukamad laulukoorid, tegutsevad puhkpilliorkestrid, harrastusteatrid, tantsurühmad jm.

Kontserttegevuse kese on Vanemuise kontserdimaja, millest on saanud ka konverentsiturismi sihtkoht. Tegusate kontsertorganisatsioonidena rikastavad muusikaelu mittetulundusühingud Tartu Jaani Kiriku Kultuuriprojekt, Festivitas Artium, SA Tartu Muusikafestival, muusikakoolid jt.

Tartu on Eesti eripalgeliste muuseumide linn. Riigimuuseumidest asuvad Tartus Eesti Rahva Muuseum (edaspidi ERM), Eesti Spordimuuseum, Tartu Kunstimuuseum, Eesti Kirjandusmuuseum ja Eesti Postimuuseum. Silmapaistva osa Tartu muuseumidest moodustavad ülikooli muuseumid: Tartu Ülikooli Ajaloo Muuseum, Kunstimuuseum, Geoloogiamuuseum, Zooloogiamuuseum. Linnale kuuluvad Tartu Linnamuuseum ning selle filiaalid Oskar Lutsu majamuuseum, 19. sajandi linnakodaniku muuseum, KGB kongid ja Karl Ristikivi majamuuseum ning Tartu Mänguasjamuuseum. Tegutseb Karl Ernst von Baeri majamuuseum. Huvilistele on avatud ülikooli Botaanikaaed. ERMi uue peahoone püstitamisega Raadile on loota ühtlasi selle piirkonna kultuurilist taasväärtustumist vaba aja atraktiivse veetmise paigana.

Kultuuritraditsioonide jätkamise kõrval on viimastel aastatel algust teatud rea uute kultuuriüritustega – Tartu Kunstikuu, kirjandusfestival Prima Vista, Supilinna päevad, Jaani kiriku päevad, interdistsiplinaarne festival Eclectica ja Vanemuise Kultuuritänava festival. Korraldatakse rahvakultuuri festivali Regiöö, rahvakalendri päevadega seotud üritusi jaanipäeval, jüripäeval, mihklipäeval. Tähelepanuväärsed sündmused Tartus on teatrifestival Draama, PÖFF, Hansapäevad, tudengite kevad- ja sügispäevad, rahvusvaheline breiktantsufestival „Battle of the EST“, Valguse Festival, Noorte Kunstide Festival „Midagi Muud“, lastefestival „Laps on ime“, Noorte Amatöörfilmifestival NAFF, I.D.A. Tantsufestival, Tartu Vanamuusikafestival, ja muidugi traditsioonilised laulupeod.

Tartu tähtsaimad spordiüritused on Tartu neliküritus, millest tuntuim on Tartu Maraton, Gustav Sule mälestusvõistlused kergejõustikus, Miss Valentine iluvõimlemises, Tammeka Cup noorte jalgpallis, orienteerumise neljapäevakud, esindusvõistkondade mängud erinevates pallimängusarjades. Mitmekülgsed sportimisvõimalused on koolide, ülikoolide, linna ja erasektori spordibaasides. Sportimistingimustes on toimunud viimastel aastatel märgatav nihe paremuse poole – uusi liikumiselamusi pakuvad tartlastele Aura Veekeskus, Lõunakeskuse jääväljak ja Tähtvere spordipark. Valmimas on spordimaja A. Le Coq SPORT.

Silmnähtavalt palju on lisandunud linna arengu seisukohalt tarvilikke kulturseid ja mõnusaid vaba aja veetmise kohti, näiteks rahvuslikud söögikohad, kohvikklubid, noortekeskused, spordi- ja mänguväljakud, mis on aidanud kaasa noortekultuuri arengule. Linn on elavnenud ka suvel. Linnaruumi teadlikult kujundades võib siduda valdavalt kesklinnas asuvad muuseumid, teatrid, galeriid ja kinod terviklikuks kultuurimiljööks, mis loob head eeldused avalike festivalide ja ürituste läbiviimiseks. Palju arenemisruumi on Tartus kinokultuuril.

Tartu positsioon ajakirjandusturul, kirjastustegevuses ja virtuaalses meedias on jäänud, eriti võrreldes hiilgeaegadega, suhteliselt tagasihoidlikuks. Siiski antakse ka praegu Tartus välja mitmeid üleriigilisi ajakirju nagu Akadeemia, Eesti Loodus, Eesti Mets, Eesti Kirik, Eesti Arst, Värske Rõhk, Vihik, Cheese. Siin asuvad suuremate üleriigiliste ajalehtede regionaalsed toimetused, TÜ Kirjastus, kirjastus Ilmamaa, kirjastus Elmatar, tegutseb Eesti populaarseim eraradiojaam Kuku.

Tartu elujõudu ja isikupära toetab kodanikualgatuse areng. Elukeskkonda rikastavad ja linnakodanikele erinevaid teenuseid pakuvad paljud mittetulundusühingud. Tartus

tegutseb Eesti ainus vabatahtlike keskus. Teiste Eesti linnadega võrreldamatu vabameelse ilme annavad Tartule üliõpilasorganisatsioonid.

2. Tuleviku väljakutsed tartlastele

2.1. Kahanev rahvaarv ja vananev rahvastik

Maailma rahvastikupilt muutub. Ühelt poolt toimub rahvaarvu kasv arengumaades ning teiselt poolt arenenud riikide rahvaarvu vähenemine ja rahvastiku vananemine. Väheneb elanike põlisus ja rahvuslik piirkondlik homogeensus. Euroopa rahvastikus domineerib negatiivne iive ja elanike vanusstruktuuris leiab aset vanurite osakaalu kiire tõus. Eeldada võib idast ja lõunast lähtuva rände suurenemist. Rahvastiku taastootmine on ka Eestis alla kriitilise piiri ning elanike arv väheneb ja rahvastik vananeb kiiresti. ÜRO rahvastikuprognoside kohaselt on Eesti rahvaarv aastal 2030 erinevates variantides 0,90-0,99 miljonit. Sellised prognoosid on eeldanud Eesti eemalejäämist immigratsioonisurve, mistõttu võõrtööjõu märkimisväärset sissevoolu ei toimu.

Tartu rahvaarvu jäämine nimetatud arengutest hoolimata vahemikku 95-100 tuhat elanikku tähendaks tulevikus Tartu elanike osatähtsuse tõusu Eesti rahvastikus. Alust optimismiks annab tõsiasi, et võttes arvesse kasvavat tööjõuvajadust ettevõtetes, ei saa välistada lokaalset sisserännet. Ühel poolt on Tartul kasulik pürgida teadmispõhise majanduse eestvedajaks, kes sisserände korral keskendub intellektuaalse kapitali kasutamisele ja selle ettevalmistamisele ning nende põhjal lisandväärtuse loomisele. Teiselt poolt teeb Tartu tasakaalustava rolli riigi arengus võimalikuks aga õpiränne.

Rahvastiku mõningase vähenemise tingimustes on Tartu elanike vanusstruktuuris kõige suuremad muutused seotud 7-16 aastaste lastega, kus prognoosiperioodil kuni 2015 on oodata nende arvu vähenemist senisega võrreldes ligi 3000 võrra. Tööikka jõudvad rahvastikurühmad on väiksemad, võrreldes pensionile siirdujatega. Rahvastiku vananemine ja vähenemine on iseloomulik tervele Lõuna-Eestile, seega tuleb Tartu eestvedamisel arendada kogu Lõuna-Eestit atraktiivse elu- ja tööpaigana.

Tartu vastukaal Tallinnale peaks looma stabiilsust Lõuna-Eesti tarvis ja muutma ahvatlevaks pealinna regiooni elanike rände Tartusse. Kriitilise tegurina mõjutab sellist rännet võimaluste tekkimine ja loomine huvitavate ja tasuvate töökohtade siirdumiseks Tartusse. Ligitõmbavad on näiteks uute tehnoloogiate (infotehnoloogiate, digi-TV jt) laiem kasutuselevõtt, paindliku tööaja rakendamine, mõistlik transpordiühendus maailmaga.

Just intellektuaalse töö tegijatele kujuneb elukohta valikul üha määravamaks elukeskkonna kvaliteet. Tartul tuleb olla hoolikas, et säilitada oma elukeskkonda väärtustavad konkurentsieelised, nagu vaimne õhustik koos rikkaliku kultuurieluga, kvaliteetne linnamiljö, rohelus ja turvalisus. Seda kõike aitab tagada Tartu koostöö lähivaldadega ja ratsionaalne tööjaotus, vältides asjatut rivaalitsemist ja ressursside raiskamist. Tartu valglinnastumise tingimustes tuleb linna rahvastikku, looduskasutust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut käsitleda seoses naaberomavalitsustes aset leidvate muutustega. Tartlaste ümberpaiknemine linnaruumis ja lahkumine lähivaldadesse avaldavad Tartu asumitele erinevat mõju. Ühepereelamute arvu üldise kasvuga suureneb perede üksielamine ja väheneb

põlvkondade kooselu ühe katuse all. See viitab individuaalsuse suurenemisele ühiskonnas ja jätkuvale vajadusele ehitada uut elamispinda. Linnaosadest leiavad ilmselt kõige suuremahulisemad ümberkorraldused aset Annelinnas. Tartu linnaruumi tihendamise võimalused on aga suhteliselt tagasihoidlikud ja hinnanguliselt saab uut elamispinda ehitada linna tänastes piirides umbes 7000 tartlasele.

2.2. Teadmispõhine majandus ja tehnoloogiate üleilmne võidukäik

Maailmas süveneb konkurents kvaliteetse teadmistemahuka töö ja kvalifitseeritud tööjõu pärast. Selline konkurents on täheldatav ka Eestis, kus kvaliteetsema tööjõu saamiseks ollakse üha enam valmis töötajate ülemeelitamiseks neile paremat palka ja töötingimusi pakkuma.

Kui 1990ndatel olid Eesti arengumudelid ressursid suunatud eelkõige majandusliku kapitali kasvatamisele, siis nüüd võib prognoosida suuremat panustamist inimkapitali. Tartu arendusvajadusi arvestades tähendab see kasvavaid investeeringuid haridusse ja teadusesse ning sotsiaalteenustesse. Praeguses olukorras, kus enam kui kolmandik Tartu töökohtadest on eelarvelised, on linnaelanike tööhõive ja sissetulekute seisukohalt avaliku sektori investeeringupoliitikal laiem tähendus. Tartul tuleb leida viis, kuidas olla tugev regionaalne keskus ja piirkonna tasakaalustaja, osutada parimaid avalikke teenuseid ning luua avaliku raha lisandväärtust koostöös era- ja mittetulundussektoriga. Kui täna pakub Tartu ennekõike võimalusi hariduse, tervishoiu, kaubanduse-teeninduse ja kultuurielu tarbimiseks, siis edaspidi saab senisest tähtsamaks töökohtade loomine teadus- ja arendustegevuse vallas, millega kaasneks uute tehnoloogiate kasutuselevõtt ja teadussaavutuste kommersialiseerimisest tulev lisaväärtus. Kuna Eestit iseloomustab suur vastuvõtlikkus uutele tehnoloogilistele lahendustele (internet, elektroonilised teenused jm), siis võimalused rahvusvahelise äri, finantsvahenduse ja logistikakeskuse või teaduse tippkeskuse kujundamiseks on riigis tervikuna suhteliselt soodsad. Siiski tuleb silmas pidada, et kõrgtehnoloogia alane kõrgtasemeline teadus- ja arendustegevus ei pruugi omada sisulist mõju kohaliku majandusarengu iseloomule, kuna sellest saadav tulu kipub kanduma globaalsetele ettevõtetele. Viimaseid on Eestis väga vähe. Vaja on ühe laua taha kokku tuua ideed ja raha, sest tugevate ja väljapaistvate ettevõtete kujunemine Tartus eeldab olulist avaliku sektori ressursside panustamist linna üldise loome- ja ärikliima vormimisse.

Tänu haridusinstituutide ja ettevõtluse tugistruktuuride laiale haardele, valdkondadevahelisele iseloomule ja võimele väärtustada inimkapitali, on ettevõtted ning teadus- ja arendusasutused suutelised osalema klastripõhises majanduskoostöös. Paremad väljavaated on Tartul biomeditsiini, toidu- ja biotehnoloogia, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, metsa-puidu- ja metallitööstuse ning elektroonika klatri väljakujundamiseks.

Täiendus- ja ümberõpe on alanud sajandi märksõnad. Tartu haridusasutused koolitavad aktiivselt täiskasvanuid, osaledes tööturu kujundamises. Ühiskonna võrkstruktuuri laienedes ja piirkondliku ühistevõtte süvenedes on otstarbekas vaadelda teisi Eesti regioone, sh Tallinna regiooni pigem partnerite, mitte niivõrd konkurentidena. Võistlus globaalsete turgude pärast on Tallinna ja Tartu ühine eesmärk. Regioonide koostöö pidurdab riigisisese arengutaseme erinevuste kasvu ja parandab mõlema linna võitlusvõimet rahvusvahelises konkurents. Tallinna regiooni koondunud rahvusliku finantskapitali ja Tartu teaduspõhise kompetentsi ühtesidumine looks hea baasi tootearendusel põhinevale majandusele. Tartu

edenemist virgutab strateegiliste koostööpartnerite leidmine ka Loode-Venemaa, Põhjamaade ja Läti suunal. Arengu seisukohalt on mõttekas kaasata finantsvahendeid eelkõige Euroopa Liidust.

2.3. Tähtsustub keskkonnasäästlik mõtteviis

Ühiskonnas süveneb säästva arengu põhimõtteid ja praktikaid järgiv mõtteviis. Üha rohkem inimesi eelistab loodussõbralikku elu- ja tootmiskeskonda – linna kaalukaid konkurentsitingimusi ja elukvaliteedi näitajaid. Igapäevases elus käitatakse tervist rohkem väärtustades, pööratakse senisest enam tähelepanu riskide vähendamisele, austatakse sotsiaalse õigluse printsiipe ja arvestatakse ökosüsteemi taastumis- ning taluvuspiire. Tõenäoline suur läbimurre alternatiivenergia tootmises muudab nii inimeste kui riikide arusaamisi keskkonnaprobleemide lahendamisest. Euroopa väärtussüsteemiga integreerudes suurenevad Eesti riiklikud kulud keskkonnakaitsele, sotsiaalsele turvalisusele, ergonoomilise töökeskkonna tagamisele, tarbijakaitsele ning sotsiaalkindlustusele. Jõupingutused keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutuselevõtuks aitavad maandada tootmisega kaasnevat keskkonnariske.

Tartul on parimad eeldused olla rahvuslik pioneer keskkonnasõbralikkuses, täites kogu Eesti keskkonnahariduse keskuse ülesandeid. Siinsed teadusasutused on kõige kohasemad Eesti loodustingimustele sobivate keskkonnatehnoloogiate väljatöötamiseks. Keskkonnasõbralikkus nõuab, et keskkonnasäästlik elulaad jõuaks kõigi linlasteni. Linnaelus tähendab see keskkonnasõbralikumat jäätmete kogumist, sorteerimist ja ladustamist. Eluaseme rajamisel ja renoveerimisel eelistatakse loodussõbralikke lahendusi ja materjale. Linnaelu korraldades piiratakse stiihilist valginnastumist, soositakse kergliiklust ja ühistransporti.

2.4. Tugevneb kodanikuühiskond

Kodanikualgatusena kasvab mittetulundusühenduste arv ja suureneb nende mõju avaliku võimu otsustusprotsessidele Tartus. Avalik võim kaalutleb lahendeid ja viib ellu põhjendatud otsuseid, kaasates huvigrupid ja avalikkuse. Sellega otsustusprotsess küll pikeneb, kuid otsused on paremini läbi kaalutud, suureneb elanike sidusus ja linna arenguga rahul olevate elanike osakaal.

Avatud kodanikuühiskonna kujunemine loob eelduse parimate ideede ja lahenduste rakendamiseks linna arengu huvides. Tartlaseks olemise määrab avatud ühiskonnas inimese hea tahe, seda ei piira kultuurilised jm eelarvamused. Eri kultuuride esindajate vastastikuse lugupidamise ja koostöö kindlustamine saab Tartule tõsiseks väljakutseks.

2.5. Rohkem vaba aega eneseteostuseks ja reisimiseks

Inimeste jõukuse kasvades suurenevad nende võimalused väärtustada vaba aega. Levinud käitumisviis on sel juhul reisida sagedamini ja kaugemale. Otsitakse uusi kogemusi, elamusi ja unikaalsust, mille nimel ollakse nõus sõitma tuhandeid kilomeetreid. Aja kasutamise kvaliteet, loodus- ja kultuuriväärtused, uudishimu ja turvalisus turismi üha tähtsamate komponentidena mõjutavad reisisihtkoha valikut. Teadus- ja kultuuriturismil tulevad nüüd reisieesmärkidena kõne alla teaduskonverentsid, kontserdid, muuseumid, teatrietendused, huvirühmade kokkusaamised, tööalane vahetus jm. Kasvav eakate turism on huvitatud spaadest ja isikuteenindusest, millele on Tartus piisavalt arenguruumi.

Tartu on Lõuna-Eesti turismivärv. Seetõttu on kogu regioonile kasulik Tartu kuulumine suurematesse reisimarsruutidesse, mis hõlmavad Balti riike ja Loode-Venemaad. Turvalisuse huvides tuleb Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee ehitada neljarealiseks. Rahvusvaheliseks turismiteeks peab kujunema Tartut läbiv turismikoridor Via Hanseatica, mille olulisust kasvatab Kotka-Sillamäe laevaliini avamine. Programm Emajõe Jööriik taastab Tartu ühenduste nii Võrtsjärve kui Peipsiga. Veetee tõstab Tartu väärtust sihtkohana, kust korraldatakse ühepäevasõite Venemaale. Kiire raudteeühendus Tallinna, Läti ja Venemaa suunal, samuti rahvusvahelised regulaarlennureisid Ülenurmelt on eeldused konverentsi- ja teadusturismi rahvusvahelistumiseks. Sümbioos ühelt poolt tiptasemel teadus- ja õppetööst koos konverentsikorralduse moodsa infrastruktuuriga, teiselt poolt kultuuriliselt rikkast, mõnusast ja turvalisest linnakeskkonnast, täiendatuna Lõuna-Eesti puhkevõimalustega, on hea põhjus, miks turistid peaksid külastama Tartut.

2.6. Planeerimistegevus muutub linnastupõhiseks

Tartu valglinnastumisega kaasnevad probleemid nõuavad üha tihedamat regionaalset koostööd. Probleemide lahendamiseks on vaja välja arendada Tartu ja naabervaldade ühised infrastruktuurid, tagada teenuste parem kvaliteet, rohealade säilimine vaba aja veetmiseks ja saavutada mastaabiefektist tulenev rahaline sääst. Maksimumajate ja ettevõtete suundumine Tartu piirist väljapoole mõjutab linna eelarvet ja vähendab investeerimisvõimet. Sarnaselt mitmete teiste linnade praktikaga kaalutakse piiride korrigeerimist vastavalt asustussüsteemi muutumisele.

3. Visioon Tartu 2030 – Tartu on tegusate, loovate ja õnnelike inimeste linn

Aastal 2030 täitub 1000 aastat Tartu kirjalikust esmamainimisest. Tartu linna arenduspürgimuste kõrgeim siht on tartlaste heaolu. Tartu on aastal 2030 mõnus, kompaktne, traditsioone, loovust ja vaimsust hoidev ülikoolilinn. Erinevalt tänasest soovime Tartut näha ettevõtlikuma, avatuma, esteetilisema, plaanipärasema ja dünaamilisemana: linnana, mille elukvaliteet on Põhjamaade ülikoolilinnade tasemel.

Visioon Tartu 2030 – Tartu on tegusate, loovate ja õnnelike inimeste linn.

Tartu on Eesti vaimupealinn ja kogu Lõuna-Eesti arengut edendav keskus: traditsioonidega ülikoolilinn, nooruselinn, kus loovus ja avatud mõtlemine toetavad arendustegevust ja innovatsiooni ettevõtluses; modernse elukeskkonnaga, turvaline, säästvalt arenev ja aktiivset koostööd tegev Eesti linn.

Üksikasjalikum Tartu visiooni kirjeldus on esitatav alljärgneva viie läbipõimunud allvisioonina:

- Tartu on teadmuslinn
- Tartu on ettevõtluslinn
- Tartu on modernse elukeskkonnaga linn
- Tartu on hooliv linn
- Tartu on loov linn

Allvisioonide kirjeldused on antud peatükis 6.

4. Visiooni Tartu 2030 kujundavad tingimused

4.1. Tartu linnaelu korraldust kandvad väärtused

Ühendades endas traditsioonid ja pürgimuse modernsusele, toetub Tartu järgmistele väärtustele, millest juhindutakse linnaelu korraldamisel:

Innovatiivsus – uute ideede ja lahenduste väljatöötamine, kasutamine ja tunnustamine. Uued teadmised ja nende rakendused näitavad teed tulevikku. Samas hoitakse minevikku ja traditsioone aus asjade ja nähtuste märgilise olulisuse pärast nii tänastele linnaelanikele kui ka tulevastele põlvedele, ning neid kajastatakse uuenevas keeles.

Avatus – tõdede, uskumuste, väärtuste ja elustiilide paljususe tunnustamine. Arendatakse sallivust, ollakse valmis vigadest ja edusammudest õppima. Tartu avatuse eelduseks on tema kiire kättesaadavus maailma eri paigust koostoimivate kommunikatsiooniliikide kaudu.

Osalus – linlaste vastutustunne kogukonna ees ja aktiivsus ühistegevuses. Tartlased peavad õigeks osaleda ühiste väärtuste loomises, oma elukeskkonna kujundamises ning ühiskondlike hüvede kasutamise otsustes.

Sünergia – stimuleeritakse koostööd ja integreerivaid piiriüleseid ettevõtmisi. Tartlased ei klammerdu rutiinsetesse tegemistesse, jäikadesse institutsionaalsetesse raamidesse ja territoriaalsetesse piiridesse, vaid püüavad saavutada oma eesmärged koostöös ja võrgustudes.

4.2. Muutused algavad mõttelaadist

Tartu 2030 visiooni saavutamiseks tuleb tartlastel mõtestada ümber tänased arusaamised ja tegutseda tulevikuvajadusi arvestavalt. Eespool loetletud põhimõtete rakendamisel linnaelu eri aspektidele ilmnevad vajaliku uue mõttelaadi iseloomulikud jooned.

	Domineeriv harjumuspärane mõttelaad	Tulevikku suunatud mõttelaad
Teadmuslinn	<ul style="list-style-type: none"> - Suletud haridusruum - Seletavad teadmised - Haridusinstituudid toimivad eraldi - Massiline õpetamine, eripära vähene arvestamine	<ul style="list-style-type: none"> - Avatud haridusruum - Rakendatavad teadmised ja oskused - Haridusinstituudid on integreeritud, sünergial põhinev teadus- ja õppekorraldus - Individuaalsusest lähtuv, õpetaja ja õpilase koostööle tuginev õppimine
Ettevõtluslinn	<ul style="list-style-type: none"> - Loodusressurssidel põhinev tootmine - Traditsiooniline masstootmine	<ul style="list-style-type: none"> - Säästlikel tehnoloogiatel põhinev tootmine - Innovatiivne nišitootmine

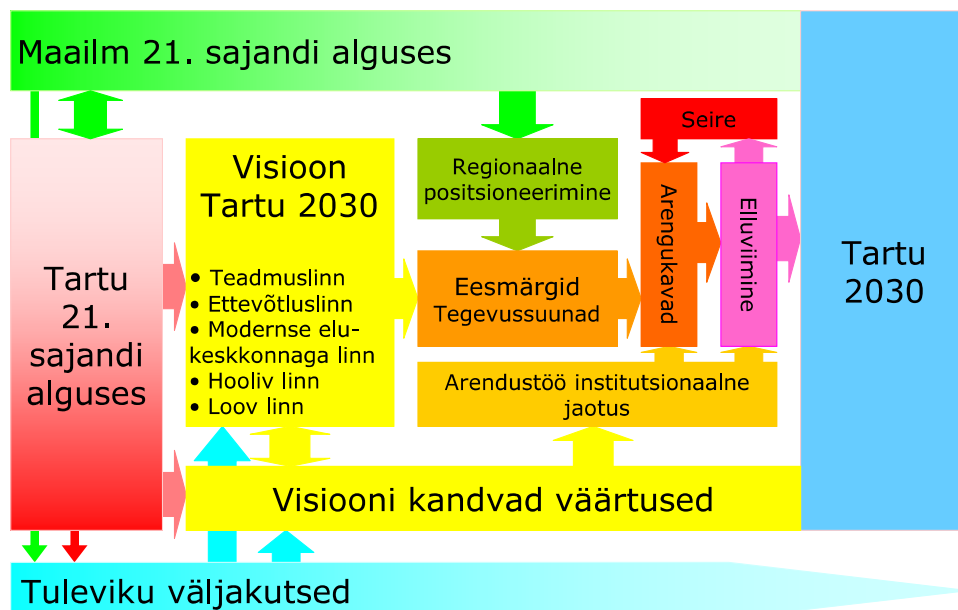
	<ul style="list-style-type: none"> - Vähene initsiatiivikus - Allhanked, lühike väärtusahel ja üksikuritajad - Ühepäevaturist, läbisõitja - Suletud ettevõtluskultuur, kohalik protektsionism 	<ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtlikkus, algatuslikkus - Klastrid, võrgustikupõhine trende rajav tootmine - Tartus ööbiv, teadmisi ja elamusi otsiv külaline - Avatud konkurentsil põhinev ettevõtlus
Modernse elukeskkonnaga linn	<ul style="list-style-type: none"> - Võimuhuvidest lähtuv, tõrjutust põhjustav otsustamine - Tsoneeritud linnaruum - Autokesksus, transpordiliikide eraldatus - Looduse survestamine - Institutsionaalne vastutus - Projektikeskne avaliku raha kasutus - Korraldav ja suunav avalik võim 	<ul style="list-style-type: none"> - Sotsiaalne sidusus ja partnerluspõhine otsustamine - Süsteemne, paigakeskne lõimitud linnaruum - Ühistransport, integreeritud koostoimivad transpordiliigid - Ökoloogiline tasakaal - Kodanikuvastutus ja algatus - Avaliku sektori jätkusuutlik finantspoliitika - Tingimusi loov avalik võim
Hooliv linn	<ul style="list-style-type: none"> - Valupunktide kõrvaldamise ideoloogia - Tervis on haiguse või kehalise puude puudumine - Keskendatus meditsiinile - Tagajärgi likvideeriv käitumine - Majandustingimuste domineerimine 	<ul style="list-style-type: none"> - Jätkusuutlik tuleviku planeerimise ideoloogia - Tervis on täieliku füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund - Tervist toetava keskkonna loomine, tervist väärtustavad käitumismallid - Ettenägev ja ennetav käitumine - Sotsiaalse keskkonna mõju tähtsustamine
Loov linn	<ul style="list-style-type: none"> - Traditsioonidel põhinev identiteet - Erisuste vähesus - Minevikku kajastav, passiivne keskkond 	<ul style="list-style-type: none"> - Traditsioone ja uusi trende siduv identiteet - Tolerantne, mitmekesisust soosiv käitumine - Tulevikku suunatud, loovust toetav keskkond

5. Linna arengu strateegilise kavandamise mudel

Visioonis nähakse Tartut arenemas viie linna – teadmuslinna, ettevõtluslinna, modernse elukeskkonnaga linna, hooliva linna ja loova linna – tasakaalustatud ühenduses. Seda kujutlust soovitud tulevikust toetavad innovatsiooni, avatust, osalust ja koostööd soosivad väärtused ning tulevikku suunatud mõttelaad, millest püütakse linna arendamisel ja kogu linnaelu korraldamisel lähtuda.

Tartu 2030 visiooni konkretiseerimiseks seatakse iga kujutlusliku linna jaoks oma allvisioon, eesmärgid (E) ja strateegilised tegevussuunad (T) nende eesmärkide saavutamiseks. Seejuures vastatakse strateegilistele küsimustele linna regionaalse positsioneerimise kohta – kellega ennast võrreldakse, milline tahetakse olla

võrreldes teistega, kuidas panustatakse arengusse ning mida loodetakse väljastpoolt oma arengu, edu ja heaolu parandamiseks saada. Samas on Tartu areng paljude osapoolte ühise tegevuse tulemus, kus juhtiv roll on kohalikul avalikul võimul – linnavolikogul ja linnavalitsusel. Strateegia võtmeküsimusi on, milliseid ülesandeid ja millises mahus võtab enda peale kohalik omavalitsus, ning millist panust oodatakse teistelt linna arengu mõjutajatelt. Lähtudes seatud eesmärkidest ja strateegilistest tegevussuundadest ning linna tulubaasi pikaajalisest prognoosist, töötatakse välja planeeringud, arengukavad ja sektorkavad, mis tagasisidestatakse arengu ja arendustegevuse seire kaudu. Samavõrra oluline on see, et kõik teised osapooled – riik ja riigiasutused, avalik-õiguslikud asutused, eraettevõtted, mittetulundusühingud, linnakodanikud – võtaksid oma tuleviku kavandamisel ja igapäevases tegevuses arvesse neid lähtekohti, millest koosneb Tartu arengustrateegia. Linn areneb ühtsest visioonist lähtuvalt, kui tähtsamad arendustegevused koordineeritakse, ülesanded jaotatakse optimaalselt, arvestatakse üksteise huvidega ja hinnatakse vastastikku igaühe panust. Tartu 2030 arengu mudel on esitatud joonisel.

6. Tartu 2030 allvisioonid, eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

6.1. Tartu on teadmuslinn

Teadmuslinnana on Tartu rahvusvaheliselt mainekas ülikoolilinn, kus on kõik tingimused, et omandada mitmekülgseid, kvaliteetseid teadmisi ja teha teadustööd. Haridus- ja teadusasutused ongi linna kõige suuremad tööandjad. Õppetöö kõrge

kvaliteedi tagab lõimunud võrgustikupõhine haridussüsteem, millesse kuuluvad üld-, kutse- ja kõrgharidus. Tartus õppinud insenerid ja teised spetsialistid leiavad tööd kogu Eestis. Innovaatiline Tartu toimib Eesti teadmusühiskonna eestvedajana. Tartu Ülikool kuulub maailma mainekamate hulka ja osaleb ülikoolide üleilmsetes võrgustikes. Tartu teadusasutused on juhtpositsioonil Eesti võtmevaldkondade arendamisel ja mõnelgi teadussuunal ollakse maailmatasemel. Tartu huvides on noorte tööleasumine Tartusse, mitte ainult lühiajalised õpingud. Doktori- ja järeldoktoriõppesse astub järjest rohkem soovijaid ning rahvusvaheliselt tunnustatud teadlaste osatähtsus suureneb. Linn soosib elukestvat õpet. Eesti rahvusliku rikkuse kasvades suurenevad investeeringud haridusse, teadusesse ja tehnosiirdesse. Üha enam teadussaavutusi leiab kasulikku rakendust igapäevaelus. Tartu on igas eas inimeste õppiv, rahvusvaheline kogukond.

6.1.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

E1. Tartu haridus- ja teadusasutustes töötavad väga head pedagoogid, tippteadlased ja -õppejõud, oma ala tunnustatud teoreetikud ja praktikud kõikjalt maailmast.

- T 1.1. Haridus- ja teadustöötajate järelkasvu süsteemne koolitamine.
- T 1.2. Soodsate tingimuste loomine pedagoogide, õppejõudude ja õppijate enesearenduseks ja mobiilsuseks.
- T 1.3. Haridus- ja teadustöötajatele Euroopa tasemel konkurentsivõimelise motivatsioonisüsteemi loomine.
- T 1.4. Pedagoogide ja teadlaste tunnustamine ja kaasamine avaliku, era- ja kolmanda sektori arendamisse.

E2. Tartus toimib terviklik, rahvusvahelisusele avatud haridusasutuste võrgustik, kus lõimuvad eri haridustasemed ja saab omandada konkurentsivõimelist haridust.

- T 2.1. Isikukesksust, loovust ja ettevõtlikkust toetavate, õppija eripära ja õppija-õpetaja koostööd soosivate õppekavade ning õpitulemuste hindamissüsteemi rakendamine.
- T 2.2. Haridusasutuste lõimimine, mis põhineb Tartu kõrgkoolide, Tartu Kutsehariduskeskuse, Tartu Keskkonnahariduse Keskuse, üldharidus- ja huvikoolide õppekavade vastastikusel tunnustamisel ja töötajate koostöövõrgul.
- T 2.3. Üldhariduskoolide võrgu optimeerimine, gümnaasiumite lahutamine põhikoolidest. Rahvusvahelise gümnaasiumi rajamine Balti riikide, SRÜ ja Ida-Euroopa andekatele noortele.
- T 2.4. Üld- ja kutsehariduse väärtustamine, tehnika alade süvendatud õppe võimaluste avardamine ja kutsehariduse tihedam seostamine tulevase tööga.
- T 2.5. Keelõppe toetamine, välisõppejõudude Eestisse toomine ingliskeelse õppe arendamise eesmärgil.
- T 2.6. Väliskõrgkoolidega koostöös magistri- ja doktoriõppe oluline laiendamine.
- T 2.7. Kõrgharidusteenuse turu laiendamine Venemaale, USA-sse ja Aasia maadesse.
- T 2.8. Üliõpilasvahetuse intensiivistamine ülikoolide, rakenduskõrgkoolide ja teadusasutuste vahel.
- T 2.9. Tartu tutvustamine õppimist ja teadustegevust soosiva linnana.

E3. Tartu kui omalaadne terviklik, rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline haridus- ja teaduslinnak.

- T 3.1. Kõrgkoolide õppe- ja teaduskeskuste ruumilise baasi väljaarendamine. Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli *campuste* väljaehitamine Tähtveres ja Maarjamõisas, Tartu Kutsehariduskeskuse hoonestiku laiendamine Ropkas, Tartu Kõrgema Kunstikooli hoonestiku ehitamine Karlovas ja Tartu Lennukolledži laborite rajamine Ülenurmel.
- T 3.2. Tartu Ülikooli, riigi ja linna koostöös ülikooli ajaloolise hoonestiku renoveerimine kesklinnas ja selle baasil ülikooli kesklinna *campuse* arendamine Vanemuise tänavast kuni Botaanikaaiani, koos õppehoonete, muuseumide jm juurdekuuluvaga.
- T 3.3. Ülikoolide külalismajade väljaehitamine avaliku ja erasektori koostöös külalisõppejõudude ja -teadlaste tarvis.
- T 3.4. Õpikeskkonna infrastruktuuri ajakohasuse tagamine.
- T 3.5. Haridus- ja teadusasutuste varustamine moodsa tehnoloogilise aparatuuriga.
- T 3.6. Tippülikooliväärilise teadusraamatukogu väljaarendamine.

E4. Tartu ülikoolid annavad tugeva panuse regionaalset majandust toetava innovatsioonisüsteemi arendamisse.

- T 4.1. Riiklike ja eraprogrammide koordineeritud kasutamine alus- ja rakendusuringute läbiviimiseks ja nende alusel rakenduslike lahendite väljatöötamine koos kodu- või välismaiste ettevõtjatega.
- T 4.2. Rakendusuringute suurendamine loodusvarade säästlikuks kasutamiseks ja elukeskkonna säilitamiseks.
- T 4.3. Ettevõtliku ülikooli kontseptsiooni rakendamine, akadeemilise kogukonna ettevõtlikkuse arendamine.
- T 4.4. Toetussüsteemi loomine neile tippteadlastele, kes teevad tööstusliku potentsiaaliga alus- ja rakendusuringuid.

E5. Tartu on täiendus- ja ümberõppekeskus, mis hõlmab eri taseme haridusasutusi. Elukestev õpe on kättesaadav kõigile tartlastele vastavalt nende võimetele ja vajadustele.

- T 5.1. Uute haridustehnoloogiate (e-õppe, multimeedia jt) laialdane kasutamine.
- T 5.2. Täiskasvanute õppimisvõimaluste laiendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses.
- T 5.3. Koolitajate koolituse korraldamine.
- T 5.4. Ettevõtlusalase koolituse ja nõustamisteenuste arendamine.

E6. Tartu haridusasutused seisavad hea eestikeelse teaduse ja hariduse kestmise eest üleilmastumise käigus.

- T 6.1. Soodsate akadeemiliste tingimuste loomine kõrgetasemeliseks Eesti-alaseks uurimistegevuseks ja avaldamiseks eesti keeles, samuti vastavate uurimistulemuste tutvustamiseks teistes teaduskeeltes. Eesti asendist ja kultuuriloost lähtuvate uuringute läbiviimine.
- T 6.2. Rahvusteadusi edendava tegevuskava väljatöötamine Tartu Ülikoolis.
- T 6.3. Tartusse elama asunud välismaalastele eesti keele õpetamine.

6.2. Tartu on ettevõtluslinn

Tartu ettevõtlus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline. Ettevõtluse löögijõu moodustavad rahvusvahelistel turgudel edukad suured ettevõtted juhtivates majandusvaldkondades, mida toetab mitmekesine uus ja vana majandus. Kliendisõbralik ja keskkonda säästev tootearendus nii tootmises kui teeninduses tagab Tartu ettevõtjate edu. Valdav on teadmistepõhine majandus. Turustatakse nišitooteid ja -teenuseid nii sise- kui välisurgudel. Uuenduslikkus iseloomustab linna ettevõtjate mõtteviisi. Tihe koostöö teadus- ja arendusasutustega võimaldab ettevõtetel osaleda uute tehnoloogiate väljatöötamises ja kasutuselevõtus, suurendades nende konkurentsieeliseid rahvusvahelistes võrgustikes.

Tartu on tuntud kui uusi ideid toetav ja tunnustav linn. Uuendusmeelse ja areneva linnana on Tartu atraktiivne investeerimiskoht. Haritud ja kvalifitseeritud tööjõud ning kiirelt arenev majandus suudavad koostöös pakkuda atraktiivset keskkonda kõrgema lisandväärtuse loomisele suunatud investeeringutele. Innovaatiline ja teadmismahukas majandus pakub ihaldusväärset ja tasuvat tööd haritud ja oskustega tartlastele. Aktiivse teadust ja väikeettevõtlust toetava keskusena teeb Tartu tulemuslikku ja vastastikku arendavat koostööd rahvusvahelisel tasemel.

Tartus on rahvusvaheliselt mainekad ettevõtluse tugistruktuurid. Toetatakse alustavate ettevõtete teket ja luuakse tingimused nende kiireks arenguks. Soodustatakse ettevõtluse mitmekülgset ja toetatakse ettevõtete tehnoloogilise ja arendusalase võimekuse suurendamist ning ettevõtete rahvusvahelistumist. Aktiivselt osaletakse regionaalse innovatsioonisüsteemi toimimises. Ettevõtluses nähakse mitte ainult materiaalsete väärtuste loojat, vaid ka sotsiaalse tasakaalu tekitajat.

6.2.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

E7. Tartus on elujõulised ettevõtted.

- T 7.1. Ettevõtete toetamine tööjõu koolitamisel. Tööjõu kvaliteedi tõstmine ja investeeringute suurendamine haritud ja oskustega spetsialistide koolitusse.
- T 7.2. Koostöö edendamine ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste vahel.
- T 7.3. Ettevõtete tehnoloogilise ja arendusalase võimekuse toetamine. Eri majandusharude kokkupuutepunktile keskendumine ning selle pinnalt turu vajadustele vastavate unikaalsete uute toodete arendamine ja turundamine.
- T 7.4. Ettevõtete rahvusvahelistumise toetamine. Abi uutele sihtturgudele sisenemiseks.

E8. Tartus on kõrgtehnoloogiline majandus.

- T 8.1. Regiooni majandusele oluliste tööstusharude valdkondlikul võrkstruktuuril põhinevate tehnoloogia- ja arenduskeskuste rajamine. Teadmistepõhiste elektroonika-, materjaliteaduste, biotehnoloogia-, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning tervisetööstuse klastrite loomine ja arendamine.
- T 8.2. Tehnosiirde programmide rakendamine, katse- ja litsentsimislaborite, sõltumatute ekspertiisikeskuste ja *spin-off*-firmade loomise toetamine.

- T 8.3. Riski- ja seemnekapitali võimaldamine uute tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamiseks, tootearenduseks ja teadussaavutuste kommertssuutlikkusele kaasaaitamiseks.
- T 8.4. Ettevõtete, teadusasutuste ja kohalike omavalitsuste koostööfoorumite, ümarlaudade, kvaliteediringide süsteemi loomine.

E9. Tartu – see on parim paik äri alustamiseks ja atraktiivne investeerimiskeskond.

- T 9.1. Ettevõtjatele laiapõhjalise, mitmekülgse ja paindliku tugiteenuse võimaldamine.
- T 9.2. Tööjõu vajaduse pikaajaline planeerimine ja investeerimine inimkapitali. Inseneriõppe arendamine.
- T 9.3. Spetsiaalsete ettevõtjalade ja inkubatsioonikeskuste arendamine.
- T 9.4. Tartu kui avatud, ettevõtjasõbraliku ja innovaatilise majandusega linna maine kujundamine.

6.3. Tartu on modernse elukeskkonnaga linn

Avaliku ja erasektori kõrval on kujunenud tegus kodanikeühenduste võrgustik, mille liikmed on Tartu partnerid poliitiliste otsuste tegemises ja teenuste pakkumises. Informatsioonivahetus, koostöö, tegevuste koordineerimine ja ühine tegutsemine on tavapärase käitumine.

Tartu linnaruumi kasutatakse jätkusuutlikult. Keslinna tihedat ja kõrgustesse täisehitamist välditakse. Linnas valitseb vaimne õhkkond. Korrastatud on Emajõe-äärne roheline koridor ja säilitatakse vaated jõe. Emajõe veeala kasutatakse aktiivselt lõbustuseks ja vaba aja veetmiseks. Annelinna ujumis- ja veesportikanali äärde on loodud laiaulatuslik puhkeala, samuti puhkepiirkond Raadi asumis. Säilitatakse tuulekoridorid Emajõe ürgorus, mis tagavad keskkonnasõbralikku õhuvahetuse. Fortuuna kvartal arendatakse välja tervikprojektina ja sellest saab Tartu moodsa arhitektuuri esindusala. Uute elamualade kasutuselevõtt ja ettevõtete paigutamine lähtuvad piirkonna looduskeskkonna taluvusest ja linna miljööväärtuse säilitamisest. Elamumaa tihendamine korter- ja väikeelamutega järgib piirkonna varasemat hoonestuslaadi ja arhitektuuristiili.

Tööstuspiirkondade restruktureerimine lähtub maakasutuse intensiivistamisest ja stimuleerib säästvate tehnoloogiate kasutamist. Uusettevõtlus koondub Raadi, Ropka, Räni ja Veeriku tööstuspiirkondadesse. Keskkonnasäästlike väikeettevõtete paigutamine seni hoonestamata aladele peab silmas elanike paiksuse tõstmist ja liikluskoormuse vähendamist. Linna lähiümbruse elamu-, tööstus- ja vaba aja veetmise alad on linnaehituslikult ja funktsionaalselt seotud Tartuga. Eriti jälgitakse, et säiliks roheline (ökoloogiline) võrgustiku süsteem.

Tänavavõrgu arendamisel pööratakse tähelepanu liiklusohutusele. Keskkonnasõbralikult laiendatud jalakäigutsoone. Ehitatud on kogu linna hõlmav tänav- ja jalgrattateede võrgustik. Maanteed ja linnatänavate põhiristmikud ning raudtee ja põhitänavate ristumiskohad on viidud eritasandiliseks. Kõiki tänavaid linna halduspiires valgustavad madala energiatarbimisega valgustid.

Emajõe kaldapealsed on kogu linna piires arendatud välja promenaadidena.

Puhas vesi on ühisveevärgi kaudu kõigile kättesaadav. Rakendatud on meetmed põhjavee ja sellelt lähtuvate veehaarete kaitsmiseks. Ühine vee, kanalisatsiooni ja reovee käitlussüsteem hõlmab kogu Tartu linnastu. Heitveed on puhastatud ja jääkained taaskasutatakse. Välja on ehitatud lahkvoolne kanalisatsioon. Linna avalike veekogude kvaliteet on tagatud ja kaitstakse elupaiku.

Jäätmekogumise, -käitlemise ja ladestamise süsteem vastab kõrgeimatele keskkonnanõuetele. Linnas on säästlik ja varustuskindel energiasüsteem. Kogu linnas on tagatud gaasivarustus. Elektriliinid ei häiri linnakeskkonda. Kõigile elanikele on kättesaadav tasuta IT-kommunikatsiooniühendus. Osatakse tegutseda hädaolukordades.

Põhimaantee Tallinn–Tartu–Võru–Luhamaa on ehitatud neljarealiseks. Linna ümbritseb ringtee ja sellelt lähtuvad suunakiired on seotud üle Emajõe minevate sildadega. Radiaalsed ja tsirkulaarsed tänavad moodustavad „risti ja ringi“ liiklussüsteemi. Linnasisene liiklus on lahendatud uudselt.

Tartust on kiire raudteeühendus Tallinna, Riia, Pihkva ja Moskvaga. Rail Baltica on välja ehitatud ja reisiliiklus toimib üle-euroopalises süsteemis. Transiitliiklus raudteel on suunatud linnast mööda. Reisijate tarvis on ehitatud turvalised ootepaviljonid. Müra mõju vähendamiseks on ehitatud barjäärid. Raudteealad on saneeritud ja pinnas puhastatud.

Tartu lennuliiklust teenindab Ülenurme lennuväli, mis on avatud rahvusvaheliseks regulaarreisiliikluseks. Lennujaam pakub lennufirmadele alternatiivi opereerimiseks, kui Tallinnas või Riias on koormus suur. Ülenurme lennujaam kuulub lennuväljade koostöövõrku.

Emajõel toimub reisiliiklus, regulaarreisid viivad Peipsi sadamatesse, sh Venemaale. Sildumis-randumiskohad, matkarajad ja atraktsioonid on avanud Emajõe aktiivseks kasutamiseks.

Linnastu ühtsesse ühistranspordi süsteemi kuuluvad eri transpordiliigid - bussid, väikebussid taksod ja jõetaksod. Teenindus toimib põhimõttel „tellimise järgi“ teenus. Valdav on energiat säästev keskkonnasõbralik ühistransport ja kergliiklus. Rakendub bussiliikluse reaajas jälgimise (telemaatiline) süsteem. Tehnoloogia võimaldab info edastamist ummikutest ja vabadest parkimiskohtadest, liikluse suunamist intelligentse foorisüsteemi abil jm. Ühistranspordi kasutamist suurendatakse tänaselt kolmandikult enam kui pooleni kogu transpordi mahust ja aastaks 2030 on omakorda pool ühistranspordivahendite arvust keskkonnasäästlikud.

Viiendik kuni veerand kõikidest sõitudest tehakse jalgrattaga.

Avalik võim viib linnaruumis linlaste huvides ellu aktiivset maapoliitikat, mille raames maid munitsipaliseeritakse ja toimub maa pikaajaline arendamine.

Linnaelanike huvisid kaitstes maandab avalik võim riske ja on valmis reageerima igasugustes kriisiolukordades.

6.3.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

E10. Tartus on miljööväertuslik ja turvaline linnaruum, mida kasutatakse ja arendatakse jätkusuutlikkuse printsiibil.

- T 10.1. Naaberomavalitsustega piirnevaid linna alasid arendatakse koostöös.
- T 10.2. Hoonestatud piirkondades luuakse kompensatsioonialade ühtne võrgustik koos roheliste tuumaladega, mis hõlmab haljasalasad, parke ja veekogude kaitsevööndeid.
- T 10.3. Emajõe kalda-aladel, eriti kesklinna piirkonnas, keelatakse rajada tihedat kõrghoonestust.
- T 10.4. Slummistumise ärahoidmiseks rakendatakse linnaplaneerimislikke meetmeid.
- T 10.5. Toetatakse miljööväärtust tõstvaid tegevusi (restaureerimistoetused, remonditoetused jm).
- T 10.6. Linnaehituses rakendatakse turvaaspekte arvestavaid ja riske maandavaid meetmeid.
- T 10.7. Linn suurendab munitsipaalarendustegevust. Aktiivselt tegeldakse maade munitsipaliseerimise ja ostmisega, kinnisvaraarendusega.
- T 10.8. Annelinna, Ränilinna ja Ravila piirkonna elamispinnad restruktureeritakse.
- T 10.9. Fortuuna kvartal arendatakse välja kohaliku omavalitsuse, eraettevõtete ja maaomanike koostöös moodsa arhitektuuri maineprojektina.

E11. Tartu on vastutustundlike ja algatusvõimeliste kodanike linn.

- T 11.1. Kodanikualgatuse soodustamine, mis tagab info- ja nõustamisteenuste ning ajakohase vabaharidusliku koolituse kättesaadavuse.
- T 11.2. Vabatahtliku töö ning mittetulundusühenduste heade algatuste tunnustamine.
- T 11.3. Mittetulundusühenduste ja avalikkuse kaasamine otsustusprotsessidesse lähtudes kaasamise heast tavast.

E12. Tartu linna tehnilised infrastruktuurid on ökonoomsed, jõuavad iga majapidamiseni ja ettevõtte/asutiseni.

- T 12.1. Transpordi infrastruktuuri kaasaegsuse tagamiseks kehtestatakse normatiivid linna tänavate ja kõnniteede teekatte vahetuseks ning ühissõidukite pargi uuendamiseks.
- T 12.2. Hoitakse veeressursse ja rakendatakse meetmeid veekadude vähendamiseks, kujundatakse linnastu vee- ja kanalisatsioonisüsteem.
- T 12.3. Reostusriskide maandamiseks uute veehaarete kasutuselevõtt väljaspool linna.
- T 12.4. Selgitatakse Emajõe vee kasutusvõimalust alternatiivina põhjaveele.
- T 12.5. Otsitakse tehnoloogilisi lahendusi reoveepuhastist talvel väljuva vee soojusenergia salvestamiseks ja taaskasutamiseks.
- T 12.6. Veevarustuse riskide vähendamiseks ehitatakse veetornid.
- T 12.7. Soositakse bioenergia tootmist ja komposteeruvate jäätmete biokäitlemist.
- T 12.8. Uus prügila rajatakse koostöös Kagu-Eesti kohalike omavalitsustega. Vähendatakse prügilasse ladestatavate jäätmete koguseid, laiendatakse jäätmete taaskasutamise võimalusi ja tagatakse jäätmete keskkonnanõuetele vastav käitlemine.
- T 12.9. Põhivõrgus ringtoitesüsteemi väljaarendamine. Kõrgepinge õhuliinide asendamine maa-aluste kaabelliinidega.
- T 12.10. Kaugküttevõrgu väljaehitamine ja koostootmisjaama rajamine.
- T 12.11. Telekommunikatsiooni tehnoloogial põhineva elanike teavitamise süsteemi loomine.

E13. Tartu on integreeritud rahvusvahelisse transpordivõrku, milles transpordikorraldus on turvaline ja keskkonnasõbralik.

- T 13.1. Transiitliikluse väljajuhtimine linnast.
- T 13.2. Linnasiseste põhitänavate, sildade ja eritasandiliste ristmike väljaehitamine sujuva liikluse tagamiseks.
- T 13.3. Liikluskoormuse hajutamine, vanalinna tarbetute sissesõitude vältimine.
- T 13.4. Tõhusa parkimiskorralduse loomine.
- T 13.5. Ühistranspordi ja kergliikluse prioriteetne arendamine.
- T 13.6. Transpordiühenduste arendamine: ehitada Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee neljarealiseks, rekonstrueerida Via-Hanseatica (Jõhvi-Tartu-Valga), ehitada välja Rail Baltica ja sisse seada regulaarne lennuliiklus Ülenurmelt.

6.4. Tartu on hooliv linn

Kõigil tartlastel on võimalus elada väarikat elu. Tartus on inimesest hooliv ja turvaline keskkond ning iga inimene vastutab oma tegevuse ja selle tagajärgede eest. Heal tasemel esmatasandi tervishoid, eriarstiabi, aktiivravi, hooldusravi, sotsiaalhoolekanne, sotsiaalkindlustus ja tööhõive tagavad Tartu elanikele tervise- ja sotsiaalprobleemide lahendamise, tervise hoidmise ja taastamise ning toimetuleku elukestvalt. Ennetustegevus on linna kõigi eluvaldkondade, nagu hariduse, majanduse, tervishoiu ja teiste tiheda koostoimimise tulemus. Elukvaliteet, hoolitsus ja osalemine ühiskonnaelus on võimaldatud igale linnaelanikule, sõltumata inimese sotsiaalsest ja tervislikust seisundist, majanduslikust olukorrast ja muust sellisest.

Sotsiaalhoolekande võrgustik haarab kõik riskirühmad ja koostöös osalevad kõik inimese toimetulekut toetavad sektorid. Koos ennetustegevusega on sotsiaaltöö ülesanne tõrjutud tartlaste taaskaasamine kogukonna ellu. Teenused on abivajajakesksed ja põhinevad vajaduse õigeaegsel tuvastamisel, teadvustamisel, asjakohasel sekkumisel ning tulemuste tagasisidestamisel. Tartu Ülikoolis ettevalmistuse saanud sotsiaaltöötajad on hinnatud tööjõud Eesti sotsiaalhoolekandes. Rahva tervise väärtustamine ning õpi- ja töökeskkonna ohutus aitavad suurendada elanike majanduslikku aktiivsust.

Kliinikumi näol on tegemist Eesti ainsa ülikoolihaiglaga, kus kõrvuti kõrgetasemelise tervishoiuteenuse osutamisega toimub koostöös ülikooli arstiteaduskonnaga tervishoiutöötajate kõrgetasemeline ettevalmistus. Tartus on tugev esmatasandi tervishoid, mille keskmeks on kvaliteetne perearstisüsteem. Perearstiabi asutustes toimub regulaarne aktiivne tervisekontroll ning nõustamine haiguste ennetamiseks. Tartu sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteemi tugevuse tagab lisaks töötajate kõrgele kvalifikatsioonile ja materiaalse baasi ajakohasusele koostöö ja avatud partnerlus.

Tartlased väärtustavad tervislikke eluviise, seega suureneb inimeste vastutus enda ja oma pereliikmete toimetuleku eest. Oma tervisest hooliv ja sotsiaalselt vastutustundlik käitumine vähendab sotsiaalprobleeme ning kindlustab kõigile linlastele kõrgema elukvaliteedi.

6.4.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

E14. Tartus elavad terved, rõõmsad, sotsiaalselt aktiivsed ja hästi toime tulevad inimesed.

- T 14.1. Tervist väärtustava eluhoiaku kujundamine ja tervisespordi ausse seadmine.
- T 14.2. Inimeste üldise terviseteadlikkuse tõstmine, teave terviseriskidest ja nendega kaasnevatest ohtudest, eeskätt korraldades süsteemset selgitustööd koolides ja koolieelsetes lasteasutustes.
- T 14.3. Suurendatakse inimeste teadlikkust sotsiaalsetest riskidest, vältimaks marginaliseerumist.
- T 14.4. Aktiivse tööhõivepoliitika rakendamine, vältimaks vaesust ja kindlustamaks sotsiaalset kaasatust.
- T 14.5. Rakendatakse meetmeid sotsiaalse kihistumise ja heaolu ebapüsivusest tulenevate sotsiaalsete pingete vähendamiseks.

E15. Kõikidele tartlastele on vajadusel kättesaadavad kvaliteetsed sotsiaal- ja tervishoiuteenused.

- T 15.1. Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavuse kindlustamine elukohajärgselt ja lähtuvalt vajadustest.
- T 15.2. Tervishoiu-, sotsiaalhoolekande, hariduse, noorsootöö- ja kultuuriasutuste koostöömudeli ja koostöövõrgustiku kujundamine ning arendamine.
- T 15.3. Tervisspordi rajatised ja tervisespordi üritused on kõigile kättesaadavad.
- T 15.4. Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kvaliteedisüsteemi arendamine.
- T 15.5. Kindlustatakse tervishoiualase teabe ning sotsiaalhoolekande teabe ja teenuste kättesaadavus, sh IT-keskkonnas.
- T 15.6. Tervishoiu, eeskätt hooldusravi ning perearstiabi jätkuv kaasfinantseerimine.
- T 15.7. Alternatiivsete töötamis- ja tegevusvõimaluste arendamine neile isikutele, kes ei saa tavapärasel tööelus osaleda.
- T 15.8. Sotsiaalteenuseid vajavate isikute rehabiliteerimiseks arendatakse munitsipaalalamufondi ja toetatavaid eluasemeteenuseid.

E16. Tartu on Eesti tervishoiu ja sotsiaalhoolekande arenduskeskus.

- T 16.1. Kliinikumi jätkuv väljaarendamine Eesti juhtiva tervishoiuasutusena, kus kõrgetasemelist tervishoiuteenust osutatakse nii Tartule, kogu Eestile kui ka välisriikidele.
- T 16.2. Kliinikumi baasil toimub tervishoiutöötajate pidev täienduskoolitus, mis lähtub interdistsiplinaarsest patsiendikäsitlusest.
- T 16.3. Kliinikumi jätkuv toimimine nn kohaliku haiglana Tartu linna elanikele.
- T 16.4. Tugeva ja kvaliteetse esmatasandi tervishoiusüsteemi toimimine koostöös erinevate spetsialistidega.
- T 16.5. Tartu sotsiaalhoolekande kujundamiseks arendatakse linna ja kõrgkoolide vahelist koostööd. Tartu sotsiaalhoolekandelaaseid kogemusi ja teadmisi vahetatakse asjatundjatega Eestis ja välismaal.

6.5. Tartu on loov linn

Tartu on Eesti kultuuri keskus, sügavate traditsioonidega avatud ja arenev kultuurilinn. Linn kultuuri loomiseks, tarbimiseks ja edasikandmiseks. Eestis

ainulaadne Tartu kultuurikeskkond tõmbab magnetina loovinimesi. Ergas kultuurielu kujundab professionaalsetele loojatele stimuleeriva ja soodsa tegevuspinnase. Linnavõim teadvustab endale ja linlastele kultuuri ja spordi väärtusi, investeerides kultuuri- ja spordialasesse tegevusse, organisatsioonidesse, infrastruktuuri ja koolitamisesse.

Tartu loomeinimeste looming leiab tee Eesti ja Euroopa kultuuriellu. Tartus on rida üle-eestiliste kultuuriväljaannete toimetusi. Tartu moodsaid tehnoloogiaid kasutav meedia- ja kultuuritööstus pakub tööd oma ala spetsialistidele.

Linna suurepärane infrastruktuur ja kultuuriliselt laetud linnaruum võimaldavad läbi viia kõige nõudlikumaid üritusi – kontserte, festivale, spordivõistlusi, konverentse jms. Eesti teadussaavutusi tutvustab AHHA, propageerides ühtlasi teaduspõhist mõtlemist.

Klubide, stuudiote, galeriide, kinode, teatrite, tantsusaalidega täidetud Tartu kesklinnal on omaette rahvusvaheline väärtus ja menu.

Tartu linna kultuuri- ja spordihooned on täielikult renoveeritud. Tartus on uus linnaraamatukogu ja kunstimuuseum. Avatakse iseseisva eelarvega moodsa kunsti keskus – ajakohase tehnika ja paljude saalidega maja, kuhu on asja kunstihuvilistel lasteaiaaegast vanuriteni. Eesti Rahva Muuseum Raadil kui rahvuslik kultuurivaramu uurib ja tutvustab eesti rahvuskultuuri, pakub kultuuri- ja puhkeelamusi ning konverentsiteenust. Tartus asub Eesti arhiivide keskus. Emajõe äärde kujundatud uuel puhkealal leidub kõlakodasid suvekontsertide tarvis ja spordirajatise tervislikuks aja veetmiseks. Täielikult on renoveeritud Tamme staadion ning koolide spordi- ja mänguväljakud, mis toimivad piirkondlike sportimispaikadena. Kõigile Tartus viljeldavatele spordialadele on loodud vastavad tingimused.

Tartu arendab intellektuaalomandi müügil põhinevaid majandusharusid. Loovmajanduse valdkonda kuuluvaid festivale, laulupidusid, kunstiprojekte, kirjandusüritusi, etendusi, rahvakunstipäevi, kontserte jms tullakse külastama väljastpoolt Eestitki. Professionaalseid kultuuriüritusi leidub igale eale ja maitsele. Osaletakse eestvedajana piiriüleses hansalinnade liikumises. Tartu spordiklubid korraldavad mainekaid spordiüritusi, mis pälvivad rahvusvahelist tähelepanu. Tartu sportlased ja võistkonnad osalevad Euroopa sarjades, mis tagab linna spordipublikule aastaringse võimaluse elada Tartus kaasa heatasemeliste jõukatsumistele. Tartu kaubamärgi all toimuvad spordi- ja kultuurisündmused kujundavad Tartu üleilmset mainet, arendavad linlastes õppimisvõimet ja lisavad kogemusi. Loovlinnale omased muusikatööstuse, reklaami, kirjastamise, arhitektuuri, disaini, moe jpm projektid toovad Tartusse oma ideid teoks tegema kultuuriinimesi üle maailma.

Noorte kultuurikasvatus on võtmetähtsusega nii kutseliste kultuuritöötajate kui ka kultuuri tarbijate järelkasvu tagamisel.

Tartu hindab ja edendab eesti rahvakultuuri – koorilaulu, puhkpillimuusikat, rahvatantsu, harrastusteatri, käsitööd jms. Harrastuskultuuri keskused pakuvad paljudele isetegemisrõõmu ja oskavad end ise ära majandada. Linnaosade arendamisel osalevad mittetulundusühingud. Linnas ja lähipiirkonnas asuvad rajatised, puhkealad ning spordiringid ja -klubid pakuvad aastaringseid spordi- ja puhkevõimalusi kõige erinevamatele huvigruppidele.

Linnas valitsev vaimsus ja loominguline õhkkond soosivad linnakodanike aktiivset kaasaraäkimist oma elukeskkonna kujundamisel. Neil jätkub selleks motivatsiooni ja pädevust, nad on piisavalt kursis arhitektuuri erinevate esteetikatega, nad suudavad mõelda nii oma kodu, linnaosa, linna, riigi, Euroopa ja maailma tasandil.

Tartlasel on kultuuriharjumus, ta esindab euroopalikku kultuuri ja tal on multikultuurne tunnetus. Üliõpilaste suure osakaalu tõttu kultuuritarbijate seas on Tartu omalaadne kultuuritarbimise oskuste omandamise paik, mille mõjud kanduvad üle kogu Eesti.

Tartu on atraktiivne reisisiht turistidele. Konverentsi-, miljöö-, ajaloo- ja kultuuriturismi linnana pakub Tartu mitmekülgseid aastaringseid aktiivse ja interaktiivse suhtluse võimalusi nii tartlastele kui külalistele. Tartu kuulub rahvusvaheliselt mainekatesse turismiorganisatsioonidesse, on üks Lõuna-Eesti turismimagnetitest ja Emajõe Jööriigi sihtsadam.

6.5.1. Eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad

E17. Tartus on professionaalsetel loojatel, kunstnikel, interpretidel ja sportlastel laialdased tegutsemisvõimalused.

- T 17.1. Kultuuriinstitutsioonide ja kultuuritöötajate tööks ja loominguks turvalise, arendava ja ajakohase töökeskkonna loomine.
- T 17.2. Professionaalse kultuuri- ja sporditöö toetamine projekti- ja tegevustoetuste kaudu, seejuures eriti noorte toetamine.
- T 17.3. Uute kutseliste orkestrite ja kooride asutamine.
- T 17.4. Pallimänguvõistkondade osalemine Euroopa sarjades ja tartlastest tippportlaste osalemine maailma tiitlivõistlustel.
- T 17.5. Kultuuri-, noorsootöö ja spordivaldkonna koolitus- ja nõustamiskeskuste loomine, koolituse ja koostöövõrgustike soodustamine.
- T 17.6. Loovisikute mobiilsuse suurenemine.
- T 17.7. Rahvusvaheliste seminaride, konverentside ja koolituste korraldamine.
- T 17.8. Audio-visuaalse meedia arendamine. Digitaalse TV võimaluste ärakasutamine regionaalse TV väljakujundamiseks ning osaluse suurendamiseks üleriigilises TV-programmis.
- T 17.9. Kultuuriprotsesside juhtimise muutmine teadmispõhiseks: registrite pidamine, uuringute ja analüüside teostamine, professionaalsete kultuurikorraldajate tegevuse hindamine.
- T 17.10. Eri kultuurivaldkondade (turundus)strateegiate väljatöötamine.
- T 17.11. Eesti keele ja kultuuri uurimiskeskuse rajamine.

E18. Linnaelanikud on veendunud, et kunst, kultuur, loovus ja esteetika on Tartu linnaruumi osad, mida tuleb väärtustada, hoida ja külalistega jagada.

- T 18.1. Linnaruumis kultuurikvartalite ja kultuuritänavate rajamine ja renoveerimine: keskkonna esteetiline arendamine parkide, suveaedade ja arhitektuursete väikevormide abil ning rekonstrueerides miljööväärtuslikke teid.

- T 18.2. Tartu muuseumide ja arhiivide rikkaliku kunsti- ja rahvaloomingupärandi tutvustamine.

E19. Linna elanikel ja külalistel on aastaringelt võimalus osa saada heatasemelistest kultuuri- ja spordisündmustest, festivalidest, näitustest, noorsooüritustest.

- T 19.1. Tartlaste kultuuritarbimise harjumuste kujundamine projektitoetuste, huvihariduse, huvitegevuse ja hinnakujunduse kaudu.
T 19.2. Kultuuriturunduse propageerimine ja toetamine: pakkumise, vajaduste, turgude ja sihtgruppide analüüs.
T 19.3. Kaunite kunstide ja kultuurikorralduse alase õppe arendamine.

E20. Tartlastel on mitmekesised võimalused kultuuriliseks isetegevuseks, tegev- ja tervisespordiks.

- T 20.1. Kultuuri- ja spordiobjektide ehitamine ja rekonstrueerimine.
T 20.2. Tiigi Seltsimaja kujundamine linna isetegevuse ja rahvakultuuri keskuseks.
T 20.3. Ajakohaste kinode ehitamine ja võimalused näha Tartus väärtfilme.
T 20.4. Professionaalse ja rahvakultuuri loojate toetamine projekti- ja tegevustoetuste kaudu.

E21. Tartu on tuntud turismi sihtkohana.

- T 21.1. Eesti kultuuri- ja teaduspärandi atraktiivne tutvustamine ajakohaste meetodite abil, muutes Tartu muuseumid interaktiivseks ja küllastajasõbralikuks.
T 21.2. Tartu arendamine tervikliku turismiobjektina, kuhu kuuluvad Toomemägi, AHHA, ERM Raadil, Jaani kultuurikvartal, Emajõe Jöörii koos Emajõe kaldapealsetega jm.
T 21.3. Tartu kui konverentsiturismi sihtkoha jätkusuutlik arendamine, sh ajakohase, rahvusvahelistele nõuetele vastava konverentsikeskuse rajamine.
T 21.4. Tartu tutvustamine hansa-, ülikooli- ja muuseumide linnana, Tartu aktiivne sihtgruppide põhine turundamine turismi sihtkohana.
T 21.5. Regulaarse laevaliikluse arendamine Emajõel ja Peipsi järvel, regulaarreiside korraldamine Pihkvasse. Emajõe Jööriigi arendamine atraktiivseks puhkepiirkonnaks: randumissildade rajamine, puhkekohtade ja matkaradade võrgustiku loomine koostöös naaberomavalitsustega.
T 21.6. Via Hanseatica turismitee ja arengukoridori arendamine – ühtse turismivõrgustiku loomine Läänemere regioonis.
T 21.7. Turismiteenuste kvaliteedi tõstmine turismisektoris – toitlustus, majutus, konverentsiturismi teenused jm.
T 21.8. Osalemine rahvusvahelistes turismiprojektides ja rahvusvahelise koostöö tugevdamine.

7. Tartu 2030 elluviimine

Tartu 2030 viiakse ellu linna üldplaneeringu, eelarvestrateegia, arengukavade, valdkondlike arengukavade ja linna hallatavate asutuste tegevuskavade kaudu. Koos moodustavad nimetatud dokumendid tervikliku süsteemi, milles on vaja tagada dokumentide kooskõla ja ressurssidega kaetus. Samuti sobivad need dokumendid aluseks projektipõhiste initsiatiivide rakendamisel, milles on märkimisväärne koht eelarveväliste ressursside kaasamisel.

See, milline on Tartu 2030. aastal, ei ole loomulikult üksnes selle strateegia ja temast lähtuvate tegevuste elluviimise tulem. Tartu 2030 pakub arendustegevust suunava raamistiku kõige olulisemate tegevuste läbimõtlemiseks, tööde kooskõlastamiseks ja tulemuste hindamiseks. Visiooni teokssaamisel on keskne koht tõhusal regionaalsel ja institutsionaalsel arendustööl, mille strateegilised aspektid on esitatud lisades 2 ja 3.

Tartu 2030 seiret tehakse kord aastas indikaatorite süsteemi alusel.

Kasutatud kirjandus

1. Arengustrateegia Tartu 2012
2. Eesti edu 2014
3. Eesti 2010
4. Haridusstrateegia „Õpi-Eesti“
5. Eesti Põllumajandusülikooli arengukava
6. Eesti Põllumajandusülikooli territoriaal-ruumiline arengukava
7. Eesti regionaalarengu strateegia 2004-2015
8. Eesti riiklik arengukava 2006
9. Eesti riiklik arengukava Euroopa Liidu struktuurfondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument aastateks 2004-2006
10. Eesti riiklik innovatsiooniprogramm
11. Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia 2002-2006 „Teadmistepõhine Eesti“
12. Strateegia Säästev Eesti 21
13. Tartu Agenda 21
14. Tartumaa arengustrateegia aastani 2014
15. Tartu Kutsehariduskeskuse arengukava aastani 2008
16. Tartu linna arengukava 2004-2007
17. Tartu linna ettevõtluse arengukava aastateks 2004-2006
18. Tartu linna jäätmekava 2005-2009
19. Tartu linna keskkonna arengukava 2006-2013
20. Tartu linna kultuuri ja spordi arengukava aastateks 2004-2007
21. Tartu linna munitsipaalõppeasutuste süsteemi arengukava aastateks 2004-2007
22. Tartu linna noorsootöö kontseptuaalne tasand ja arengukava aastateks 2004-2007
23. Tartu linna rahvastiku prognoos 2002-2017
24. Tartu linna sotsiaalhoolekande arengukava
25. Tartu linna üldplaneering

26. Tartu linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava
27. Tartu Linnavalitsuse kommunikatsioonistrateegia
28. Tartu maakonna arengustrateegia 2014
29. Tartu turismi arengukava 2004-2007
30. Tartu Ülikooli arengukava 2008
31. Ühiskondlik lepe
32. World Population Prospects: The 2002 Revision. Vol.1

Arendustöö regionaalne jaotus

Lisa 2

	Teadmuslinn	Loov linn	Ettevõtluslinn	Hooliv linn	Modernse elukeskkonnaga linn
Tartu linnastu	Tartu on domineeriv alus- ja põhihariduskeskus linnastu ulatuses - teenust pakutakse peamiselt linna ja lähivaldade lastele.	Tartu pakub loovkeskkonda, igapäevast kultuuri-, spordi- ja meelelahutuseelamust kogu linnastu elanikele. Linnavõimalusi täiendavad lähialal asuvad puhkeobjektid, tegutsuvad klubid ja selsidid.	Linnastu ettevõtluse arendamisel lähtutakse linnastust tervikuna - inkubatsiooniteenusel pakutakse põhiliselt T artus, tööstusparkide arendamisel toimub linnastuühine kavandamine. Tartu ja tema tagamaa moodustavad ühtse tööjõuareali.	Tartu pakub linnastu elanikele kõigil tasanditel arstiabi ja spetsialiseeritud sotsiaalteenusel. Koostöös lähivaldadega toimib tervishoiu eluviisi toetavate terviserajatisel, nt terviseradade võrgustik	Vaigilinnastumine on pidurdunud. Tartu ja tema lähitagamaa moodustavad selge asustusstruktuuriga, kvaliteetse, mitmekesise ja kaasaegse elukeskkonna. Linna ja ümbrikselaid keskusi ühendavad tihedalt ühistranspordiliiklus ja kergliiklusteed. Transiitliiklus on juhtunud ümber linna. Välja on ehitatud ühtne vee- ja kanalisatsioonisüsteem.
Lõuna-Eesti regioon	Tugevamad gümnasiumid on kogu Lõuna-Eesti noorte tõmbekeskused. Ka kuiseharidus- ja täienduskoolitusasutused on suunatud kogu Lõuna-Eestile. Teatud erialadel ja õppetasetemel konkureeritakse regiooni teiste kuitsekooledega, teatud erialadel ja tasemetel täiendatakse üksikest. Erakõrgkoolid ja EMÜ tehnoloogiaridus omavad esmaajalises regionaalsel tähtsust. Kõik siinsed teadusasutused on regionaalse innovatsioonisüsteemi osad	Tartu on Lõuna-Eesti kultuurikeskus, siin pakutakse regiooni elanikele mitmekülgseid kõrgkultuuri ja tippspordielamusi. Ühiselt on välja arendatud ja turundatakse regionaalsel punke- ja turismiteenusel võrgustikku.	Tartu on Lõuna-Eesti kaubandus- ja teeninduskeskus ja regionaalse innovatsioonisüsteemi süda, pakkuades inkubatsiooni ja teaduspargi teenust kogu regioonile. Linn ühendab mitmetes valdkondades regiooni eri osades paiknevat ettevõtteid regionaalseleks klasteriks.	Tartu pakub regioonil kõrgema taseme arstiabi.	Tartu on Lõuna-Eesti värv maailma. Teised regiooni suuremad keskused on ühendatud Tartuga kvaliteetse teedevõrgu ning ühistransporditühendusega. Ühiselt rajatakse regionaalvõrguiga.
Eesti	Tartu on Eesti haridus- ja teaduskeskus. Tartu Ülikool on Eesti juhtiv ülikool, haridus- ja teadusasutus, mis toetab kogu Eesti teaduspõhist arengut. EMÜ, Lennukoolid ja kõrgkoolid on oma valdkonnas Eesti juhtivad õppe- ja kompetentsikeskused. Oplaste, õppejõudude ja teadlaste osas konkureeritakse peamiselt Tallinna avalik-õiguslike ülikoolidega.	Tartu on Eesti kultuuri keskus. Siin tegutsuvad paljud Eesti tipploojad, toimuvad kogu Eesti jaoks olulised ja unikaalsed kultuuri- ja spordisündmused, asuvad riiklikult tähtsad asutused. Tugevmenud on Tartu postisioon avalikus teaberuumis.	Eestis konkureerib Tartu ja regioon teiste regioonidega töökohade ja kvalifitseeritud töökohtade pärast. Samas on Tartu jätkuvalt suurim kvalifitseeritud tööjõu andja teistele regioonidele. Siinsed innovatsioonitugistruktuurid panustavad oluliselt teiste Eesti regioonide - lida- ja Lääne-Eesti - arengusse.	Tartu koht Euroopa ja maailma maanduses suureneb - läbi osaluse väärtsuhelates, turu võitluse ja välisinvesteeringute	Tartu on hästi kättesaadav maantee-, raudtee- ja lennutranspordiga. Tartu läbib Rail Baltica raudtee Berliini, Välja on
Euroopa ja maailm	Tartu Ülikool kinnistab ja tugevdab oma positsiooni Euroopa juhtivate teadusülikoolide seas. Suureneb akadeemilise personali	Olulisel määral kaastavad Tartu tuntu kultuuri- ja loovlinnana Euroopas. Tartu on Hansa kultuuriruumi üks eesvedajatest. Koostöös regiooni	Lääne-Eesti - arengusse.	Suureneb tervishoiuteenusel ekspordil maht. Tartus on tugevatele erialaspetsialistidele Euroopa tasemel	Tartu on hästi kättesaadav maantee-, raudtee- ja lennutranspordiga. Tartu läbib Rail Baltica raudtee Berliini, Välja on

<p>rahvusvahelises - ülikoolides on loodud konkurentsivõimelised töötüingimused paljude erialade tippspetsialistidele.</p> <p>Kõrgharidusteenuuse turgu laiendatakse Euroopa, Venemaa, Põhja-Ameerika ja Aasia suundadel. Olemasoleva kompetentsi alusel rajatakse Ida-Euroopa andekatele noortele rahvusvaheline gümnaasium, mis toetab Tartu positsiooni rahvusvahelises teadusvõrgustikus.</p>	<p>teiste omavalitsustega korraldatakse rahvusvaheliselt teadvustatud sporditüüsi, linna spordivõistkonnad konkureerivad Euroopa tiptasemel. Välja on arendatud spordi- ja kultuuri baasid, mis sobivad rahvusvaheliste tiptüüsi läbiviimiseks. Tartu ja Lõuna-Eesti on kindel koht Balti riikide turismimarsruudil, teadus- ja konverentsiturismi sihtühnaks on kogu maailm.</p>	<p>lisandumise kaudu.</p>	<p>töötüingimused, tööjõuturul olulise konkurentsivõimelised.</p>	<p>arendatud Tartut läbib Via Hansaata St. Peterburgist Lübeckisse. Tartus on rahvusvaheliste regulaarlendudega lennujaam. Toimib laevavihendus Venemaa, Tartus on säilinud ja korraldatud isikupärane linnamüügi - eelkõige vanalinn ja Toomemägi ning Karlova. Suplilinn ja Toomelaguse puistasumid, mis omavad üle-Euroopalist väärtust.</p>
---	---	---------------------------	---	---

Arendustöö institutsionaalne jaotus

Lisa 3

	Teadmuslinn	Loov linn	Ettevõtluslinn	Hooliv linn	Modernse elukeskkonnaga linn
Kohalik omavalitsus	<p>KOV korraldab allus- ja üldharidusteenuuse osutamist ning tagab kvaliteensed õpitüingimused õpilastele. Linn on aktiivne koolikohustuse mittetäitmise ennetamisel ja tüingimuste loomisel hariduse muutmiseks kõigile lastele võrdselt kättesaadavaks. Ka kulsehariduses on KOV peamine arendaja ja teenuse pakkuja.</p> <p>Rakendus- ja kõrghariduse arengus osaleb erakõrgkoolide ja KOV toetava partnerina.</p> <p>Kõrghariduses ja teaduses on KOV peamiseks ülesanneteks ülikoolide ja haridus-teadusasutuste toetamine oluliste investeeringute tegemisel, teadlaste aktiivne kaasamine linna arengu kavandamisesse.</p>	<p>KOV ülesanne on linnale kuuluvate kultuuri-, noorsoo- ja spordiobjektide ehitus, rekonstrueerimine ja remondi finantseerimine, samuti muude linna oluliste objektide ehitus ja maandamise toetamine. Suureneb objektide ehitusse ja maandamise kaasatud erakapitali osa, linna üldised huvid tagatakse lepingute, planeeringute ja järelevalvaga. KOV toetab looviskuid, kultuuri- ja spordikollektiive projekti- ja tegevusloetuste kaudu, samuti finantseerib valdkonna koolitus- ja nõustamiskeskusi ning soodusta koostöövõrgustikke. Linn on aktiivne elanike kultuuri- ja sporditrahimise harjumuste kujundamisel ning linna turundamisel looviinana.</p>	<p>KOV panustab ettevõtluse arengusse, tehnostades asjaajamist, menetledes planeeringuid, valmistades ette ühiseid projekte, arendades tööstus- ja ettevõtlusalaselt toetades inkubatsioonistruktuureit ja turundades linna. Tunnustatakse linna ettevõtjaid ja algatatakse ettevõtjate vahelisi koostöövõrgustikke, koordineeritakse ettevõtjate, avaliku sektori ja teadusasutuste koostööd. Linna tehniliste infrastruktuuride ja ühistranspordi kujundamisel arvestatakse ettevõtluse arengu huvisid. Linnavalitsusel on aktiivne roll tööjõu arendamisel, ta on hea koostööpartner ettevõtjale.</p>	<p>Kohalik omavalitsus tagab sotsiaalseenuuse osutamise ja on nende peafinantseerija. KOV initsieerib aktiivselt ennetusmehhanismide ja elanike suuremale kaasatusele suunatud meetmeid. Linn osaleb toetatavate töökohtrade loomisel ja sundüritikele ning vähekinidustatutele elamispiinna tagamisel, KOV ülesanne on peaarstide ja hooldusravivõrgustike toetamine.</p>	<p>Kohalik omavalitsus suunab infrastruktuuride arengut planeeringute kaudu. Teede, tänavate ja haljassalade arendamisel ja hooldamisel on linn peafinantseerija. Energiavaruuse, vee- ja kanalisatsiooniteenuuse ning jäätmekäitlussüsteemi töös on kohalikul omavalitsusel eelkõige koordineerija, reguleerija roll. Linn aktiveerib maapoliitikat - jätkub maa munitsipaliseerimine, tegeletakse sisetarbeilise kinnisvaraarendusega (tööstusalad, puhkealad). Elamumajanduses on linna pealülesanne elanike ühistegevuse soodustamine, elanike toetamine restaureerimis- ja remonditööde teostamisel muinsuskaitse all olevates hoonetes ja miljöväärtuslike aladel, samuti elanike teadlikkuse tõstmine ning järelevalve tõhustamine nii uuselamute ehituse kui vanade hoonete remondi osas.</p>

<p>Avalik-õiguslikud asutused</p>	<p>Linnas tegutsevatest avalik-õiguslikest kõrgkoolidest ja teadusasutustest sõltub linna tulevikk teadmuslinnana.</p>	<p>Avalik-õiguslike ülikoolide kontserdisaadid, muuseumid, spordihallid –j-m ruumid ja rajatised on olulisel kohal linna loovruumi kujundamisel. Avalik-õiguslik televisioon ja raadio tagavad Tartu loogiale kvaliteetse väljundi üleriigilisse massimeediasse.</p>	<p>Avalik-õiguslikud ülikoolid ja teadusasutused on peamised kohaliku innovatsiooni mootorid, nad on avatud koostööle ettevõtetega ning soodustavad ülikoolidest väljakaasavat ettevõtlust. Kõrg- ja kutseõppeasutustes pööratakse tähelepanu noorte ettevõtlikkuse koollitarnisele.</p>	<p>Avalik-õigusliku TÜ Kliinikumi kui peamise raviteenuse pakkuja areng tagab jätkuvat elanikele kvaliteetse ravi linnas.</p>	<p>Linnaruumi kujundavad olulisel määral siinsed ülikoolid. Tähtis on ülikooliinnakute lõimitus avalikku linnaruumi, TÜ ja linna koostöö kesklinna <i>campuse</i> arendamisel.</p>
<p>Riik ja riigiasutused</p>	<p>Riik peab tagama haridus- ja teaduspoliitika, mis toetab kvaliteetset haridust linnas ning Tartu arengut heal Euroopa tasemel oleva Eesti haridus- ja teaduskeskusena. Selle poliitika keskmes peavad olema riiklikud investeeringud teaduse infrastruktuuri - hoonetesse, tehnoloogiasse, teadmiste kandjatesse, samuti haridust toetav maksupoliitika, grantid ja laenukoetused üliõpilastele ja teadlastele.</p>	<p>Riigi kultuuri- ja spordipoliitika arvestab Tartu ja Tartu regiooni arenguhuvidega. Tartu väärtustatakse riigis kui Eesti kultuuri keskust - selle kindistamiseks tuuakse Tartusse Kultuuriministeerium. Riigiasutused arendavad oma ruume kaasaja nõuetele vastavalt ning riik tagab asutuste kvaliteetseks tööks vajalikud vahendid.</p>	<p>Riigilt oodatakse ettevõtlust, eriti innovatsiooni ja tootearendust toetavat poliitikat - stabiilset seadusandlust, kaise- ja litsentseerimislabortesse investeerimist ning soodustuste andmist ettevõtetele nende kasutamisel, riskikapitali fondi töölopanemist, inkubatsiooni staadiumis olevate ettevõtete toetamist. Riigil on peamine roll investeesimiskliima kujundamisel ja selle teaduvustamisel maailmas, aga samuti Tartu ja teiste Eesti ja maailma regioonide vahelise ühenduse arendamisel.</p>	<p>Riigi sotsiaal-ja tervishoiupoliitika on suunatud tervise- ja sotsiaaprobleemide ennetamisele, töötuse minimeerimisele, toimetulekuõime taastumise toetamisele. Koos linnaga kujundatakse tingimused toetatavate töökohdade loomiseks. Riik toetab TÜ Kliinikumi väljaarendamist Eesti juhtiva tervishoiuasutusena.</p>	<p>Riik peab panustama senisest oluliselt tõsisemalt Tartu kvaliteetsetesse transpordihendustesse - maantee-, lennu- ja raudteeühendused - teistesse regioonidesse Eestis ja Euroopas</p>

Erasektor	<p>Erakoolid pakuvad KOV ja riigikoolidele ning avalik-õiguslikele ülikoolidele alternatiive, neis tagatakse samaväärne õpetuse tase teiste koolidega. Eratevõtlus kasutab senisest oluliselt enam kohaliku teaduspotsentsiaali, on avatud partner siinsetele teadusasutustele. Samuti osaletakse aktiivselt tööjõu arendamisel ja koolidele praktikabaasi pakkumisel.</p>	<p>Kultuuri-, spordi- ja meelelahutusseenuste arengus, mitmekesistumises on tähtis koht eraettevõtjate panusel. Suurenevad eraettevõtjate toetused linnaühikutele, loovilma avatust kollektiividele. Loovilma avatust toetab arenenud turismitevõtlus - hotellid, toitlustus konverentsiseenus.</p>	<p>Erasektori igapäevane tegevus määrab suure osas selle, kui edukas on Tartu ettevõtluslinnana. Lisaks majandustegevusele oodatakse erasektorilt kasvavat sotsiaalset vastutust, avatust ja koostööd teadusasutuste ja avaliku sektoriga, aktiivset osalust tööjõuvajaduste määratlemisel, õppeprogrammide koostamisel, täienduskoolituse arendamisel. Oluline on teistele ettevõtjatele tingimusi loova ettevõtluse tugevus -tööstus- ja kontorikinnisvara, tööstusalaade regionaalset majandust toetav arendamine.</p>	<p>Erasektor osaleb aktiivselt sotsiaal- ja tervishoiuteenuste pakkumisel, samuti tervislikku eluviisi soodustavate tegutsemisvõimaluste arendamisel. Ettevõtjate teadlikkus tervishoiust ja panus töökeskkonna ohutuse ja tervislikkuse suurendamisel kasvab. Luuakse tingimusi töö- ja pereelu paremaks ühildamiseks.</p>	<p>Erasektori infrastruktuuriettevõtete arendustööd peab realiseerima linna üldplaneeringu ning vastama elanike ja asutuste vajadustele. Lahendused leitakse transiittranspordist lähtuvatele probleemidele, sellega seotud müra, reostus ja liikluskorrumus linnas on viidud miinimumini.</p>
Mitteüldus- sektor	<p>Mitteüldusühendused, sh mitteüldusühingud, sihtasutused ja seltsingud on aktiivsed ja paindlikud täiendus- ja vabahariduseenuste pakkujad.</p>	<p>Kultuuri- ja spordielus, isetegevuses, seltside töös, festivalide jm. ürituste läbiviimisel on peamine koormus erinevatel mitteüldusühendustel.</p>	<p>Oluliselt peab suurenema kohalike ja regionaalsete ametiliitude, ettevõtjate vaheliste võrgustike roll ettevõtluse arendamisel, ettevõtjate ja avaliku sektori, ettevõtjate ja teadusasutuste koostöö tugevdamisel, regionaalsete tööjõuvajaduse määratlemisel jms.</p>	<p>Samaselt erasektorile osaleb mitteüldussektor aktiivselt sotsiaal- ja tervishoiuteenuste pakkumisel, samuti tervislikku eluviisi soodustavate tegutsemisvõimaluste arendamisel.</p>	<p>Linnaruumi kujundamisel peab senisest aktiivsema ja tõhusama rolli võtma mitteüldussektor.</p>
Erasisikud, perekonnad	<p>Erasisikud ja perekonnad panustavad rohkem vahendeid hariduse omandamisesse. Pered hoolitsevad senisest enam laste hariduse eest - koos koolidega tagatakse laste koolikohustuse täitmine ja sobiv karjäärivaiik.</p>	<p>Elanikud on järjest aktiivsemad kohalikus kultuuri- ja spordielus - tehakse ise ja nauditakse teiste tehtut. Loovilma arengut toetab järjest suurem meelelahutuskuulude osakaal tarbijakuludes.</p>	<p>Ettevõtluse edu tagavad lõppkokkuvõttes ettevõtteid inimised ja kvaliteetne tööjõud, st tantsite oskused, teadmised ja tärn. Tööharjumuste kujundamisel on kesksel kohal perekond. Järjest suurem on elanike valmisolek elukestvaks õppeks.</p>	<p>Tartu on tervislik linn ainult siis, kui elanikud järgivad tervist väärustavate eluhoiakut, kasvab aktiivse puhkuse osa ning välditakse tervist kahjustavaid harjumusi. Ka sotsiaalprobleemide vähendamisel on esmaseks elanike enesete suhtumine, vajadusel avatus abisaamisele ja -andmisele.</p>	<p>Elanikud osalevad infrastruktuuride arendamisel omakoostul ja liitumisel. Elamuõnne korrasdamisel on vajalik senisest oluliselt suuremaid investeeringuid majakoostul poole. Kasvatama peab teadlikkust miitöövõime, kvaliteetsest arhitektuurist ja elukeskkonnast.</p>

Arengustrateegia koostamisel osalenud

1. Georg Aher	47. Tiina Kruuse	93. Malle Roomeldi
2. Ruth Ahven	48. Juta Kuhlberg	94. Aivi Ross
3. Urmas Ahven	49. Väino Kull	95. Helve Russak
4. Kaja Allilender	50. Jüri Kõre	96. Liina-Jaanika Seisler
5. Janita Andrijevskaia	51. Jaan Kõrgesaar	97. Marju Selg
6. Kersti Aro	52. Jüri Külvik	98. Veiko Sepp
7. Piret Arusaar	53. Andrus Laansalu	99. Tiiu Sild
8. Helve Arukask	54. Imbi Lang	100. Ruth Soonets
9. Hannes Astok	55. Harri Lemberg	101. Indrek Sooniste
10. Malle Blumenau	56. Tiit Lepasaar	102. Endel Soosaar
11. Maira Bogdanova	57. Toomas Lepp	103. Vladimir Šokman
12. Sirje Bork	58. Tiiu Lille	104. Marju Zirel
13. Katriin Fisch-Uibopuu	59. Merle Linno	105. Taivo Tali
14. Tiina Freimann	60. Verni Loodma	106. Elvi Tani
15. Jüri Ginter	61. Lilian Lukka	107. Andrus Tasa
16. Meida Griin	62. Lembit Lump	108. Esta Tatrik
17. Rein Haak	63. Illari Lään	109. Tiia Teppan
18. Aino Haller	64. Anne Lüpsik	110. Margus Ulst
19. Külli Hansen	65. Peep Margus	111. Triin Vaaro
20. Toomas Hansson	66. Ülle Mauer	112. Berk Vaher
21. Katrin Heinsoo	67. Tõnis Mets	113. Virve-Anneli Vihman
22. Anto Ili	68. Senta Michelson	114. Aret Vooremäe
23. Sven Illing	69. Aadu Must	
24. Karin Jaanson	70. Ulvi Mürsepp	
25. Aleksander Jakobson	71. Rivo Noorkõiv	
26. Meelis Jukk	72. Toomas Noorem	
27. Laine Jänes	73. Vallo Nuust	
28. Kalev Kaarna	74. Ervin Nõmme	
29. Anneli Kannus	75. Siiri Odrats	
30. Toomas Kapp	76. Kaili Ojamets	
31. Kunnar Karu	77. Ivo Ojamäe	
32. Indrek Kelk	78. Ott Ojaveer	
33. Uwe Kersna	79. Raul Oreškin	
34. Leida Kikka	80. Margus Oro	
35. Tarvo Kiudma	81. Marleen Parman	
36. Aksel Kivi	82. Heljo Pikhof	
37. Elari Kivisoo	83. Aili Pikk	
38. Kadri Kivistik	84. Taavi Pirnipuu	
39. Aime Koger	85. Peep Pree	
40. Indrek Koemets	86. Luule Press	
41. Andrus Kompus	87. Erik Puura	
42. Andres Koppel	88. Andi Pärn	
43. Maire Koppel	89. Pilvi Pärnat	
44. Gunnar Kraft	90. Mati Raamat	
45. Sirje Kree	91. Olev Raju	
46. Alar Kroodo	92. Indrek Rohtla	